Røjkjær Nr. 1 (2.4.3.0—3.2.3.1¼)

er *Kr. Ahles* nuværende Gaard. Den laa før Udflytningen sydligst i den vestlige Række og var den største og bedste Gaard; den er identisk med Gaard VII. S. 45. 1770 laa den under Volstrup; Bonden hed *Mads Jensen.* 1824 blev den daværende Ejer slaaet ud af den store Landbrugskrise. Han hed *Jens Pedersen* og efterfulgtes af *Jens Trækris.* 1833 kom en ny Familie til Gaarden. Manden hed *Laurits Pedersen* og kom fra Aulum; han havde mange voksne Børn. Et af dem, *Peder Lauritsen,* havde Gaarden 1844, men flyttede til Sevel tre Aar efter. Broderen *Anders Lauritsen,* der døde 1857, var næste Ejer. Faderen nød Aftægt i Gaarden til sin Død 1863; han var født i Aale ved Varde. 1862 købte *Esper Jensen* fra Handbjerg Gaarden. Om hans Søn Jens Espersen fortæller Folk, at han spli't æ Hææst ad; han gav den svageste æ kort Hammelænd.

Mads Chr. Jeppesen fra Bahr købte Gaarden o. 1773, da han blev gift med Ane Margrethe Pedersen fra Blæsbjerg. De havde mange Børn. 1905 solgte de til *Laust Chr. Madsen.* Sønnen *Bertel Madsen* havde den efter ham. Stuehuset genopførtes efter Brand 1926. Gaarden kaldes nu *Sønder Røjkjær.*

Vestervang fraskiltes 1916 til Marie og Bertel Bertelsen. Ejes nu af Jacob Albertsen, en Ætling af Albert Straasø.

Røjkjær Nr. 2 (1.6.1.2—1.4 0.2)

ejes af *Peder Knudsen Sand.* Gaarden laa oprindelig lige Øst for Nr. 1 og var den sydligste østen æ Drøwt. Her boede *Christen Nielsen* 1802. Om denne letfærdige Herre se nedenfor. Han solgte vist Gaarden til en Søn. Men snart efter købte *Jens Chr. Lauritsen Krejlgaard* den. Han var velsagtens fra Sevel, hvor Navnet Krejlgaard

findes. 1821 kom han i Fattigkommissionen. Gaarden hed i mange Aar Krejlgaard. Sønnen *Jens Chr. Jensen* og senere Svigersønnen *Christen Olesen* havde dernæst Gaarden, indtil *Mohr Kjeldsen* o. 1840 købte den. Mohr Kjeldsen mageskiftede den 1846 med *Anders Jeppesen* i Vester Skovgaard. Anders var fra Nygaard i Nr. Omme og kaldte Gaarden *Nygaard. Jeppe Nygaard* havde den efter sin Far, medens Broderen Moust Nygaard fik udskilt og oprettet den Ejendom, som Jeppe Bahr nu hygger sig i uden kvindelig Assistance. Ejendommen paa Hovedparcellen bærer efter *Lars Grydgaards* Tid denne Mands Navn.

Røjkjær Nr. 3 (1.2.1.1—0.6.2.¼)

var den mellemste Gaard østen æ Drøwt og 1802 beboet af *Thomas Eriksen,* der var født i Røjkjær og Broder til Laust Glavinds Mor Gro Gret. Thomas døde 1814 44 Aar gl. *Jens Gregersen* boede derefter i Gaarden nogle Aar. Men 1824 begærede Enkekassen den til Tvangsauktion paa Grund af en Restance paa 16 Rd. Sølv. Gregersen havde tidligere boet paa Vindby Mark og kaldt sin Hytte der Gregersborg; han døde som 81-aarig Fattiglem 1850. Næste Mand var *Ole Nielsen Blæsbjerg,* en Søn af Niels Olesen i Gosmer. Han døde i ung Alder 1836. Paa den Tid boede der i *Røjkjær Sønderhus* en Mand, der hed *Hans Christian Johansen Fromborg.* Han var kommet til Sognet fra Borris og blev 1828 gift med Niels Olesens Datter Christiane fra Gosmer. Efter Bryllupet flyttede de nygifte til Faster, var siden i Assing, hvor deres Datter Ane Hansdatter alias *An Højbjerg* blev født o. 1830, og kom saa tilbage til Vind; her fødtes 1833 Sønnen Hans, der kom til Sunds. Snart efter Svogerens Død købte Hans Christian Røjkjær Nr. 3, som siden har heddet *Fromborg.* Hvorfra han havde sit smukke

Navn, ved jeg ikke. Sønnen *Niels Chr. Hansen* giftede sig 1861 og overtog Gaarden. Han kaldtes Niels Fromborg. Død 1877 41 Aar gl. Af senere Ejere huskes Jens Espersen og Peder Krusager. Da Mads Jacobsen købte den 1901, var Husene værdiløse. Han gav 2600 Kr. for Fromborg og Poul Buuls Sted. 1918 havde Sønnen Chr. D. Jacobsen Ejendommen, som da var forsynet med nye Huse. 1922 ægtede Mads Jacobsens Enke, Ane Marie, Laust Chr. Madsen, som 1928 solgte til Peder Damgaard.

Røjkjær Nr. 4 (1.4.2.2—1.4.0.2¹/₄),

som tilhører Ole Mogensen, er identisk med Gd. V, Side 45. Den ejedes 1802 af *Laurs Christensen* og var den mellemste vesten æ Drøwt. 1805 og den følgende Snes Aar boede Smeden *Frederik Knudsen* der med sin Hustru Kirsten Jensdatter. *Poul Jensen,* der var født i Lauralyst, Tvis Sogn, og 1833 spillede fallit i Hvirgel, købte Gaarden, som Sønnen *Anders Poulsen* havde efter ham. Med sin 2. Hustru Mette Kirstine Poulsdatter (fra Lægsgaard?) havde Anders Døtrene Karen Dyrmose, Sidsel, Karen Lægsgaard, Ane Catrine og Sønnerne Poul og Ole. Han døde 1891 77 Aar gl. Karen Dyrmose blev 1875 gift med *Peder Brandsborg* fra Raasted, og de havde Gaarden en Del Aar. Peder Brandsborg døde 1938 90 Aar gl. i Agerfeld gamle Jordemoderbolig. En Datter af ham er Husmoder i Nybo. Efter Peder Brandsborgs Tid var der hyppigt Ejerskifte. *Ole Mogensen* fra Flynder købte 1903 af Hans Chr. Nielsen for 4000 Kr. En Søn, Sigurd Mogensen, har 1930 opført *Vesterager* paa en Parcel fra Gaarden.

Røjkjær Nr. 5 (1.1.1.2¹³/₂₀—1.5.0.¹/₂)

ejedes 1802 af *Christen Jensen*, der maaske er identisk med Christen Tjagvad, der døde 1825 som fhv. Gaardmand i Røjkjær. Et Par Aar forinden købte *Hans Pedersen,* Brejning, Gaarden og holdt Bryllup med Kjeld Sørensens Datter Dorthe fra Sandfær. Deres Datter Kirsten Marie blev 1860 Husmoder i Sandfær. En anden Datter hed Karen og blev gift med *Peder Chr. Pedersen* fra Blaabjerg. De fik Gaarden, og der blev en stor Flok Børn, otte Piger og en Dreng. Af Børnene bor Petrine, kaldet *Trine Kjær*, i *Arnsbjerg*. Efter Peder Chr. Pedersens Død 1883 huskes følgende Ejere: Jens Jensen, Pæ Vrads alias Peder Andersen, Jens Poulsen, 1916 Søren Peder Madsen, V. Mogensen, Morten Stokholm, Jørgen Poulsen og *Telle Kamp Thuesen.* — Anders Stokholm har oprettet *Nørholm* paa Gaardens Mark.

Røjkjær Nr. 6 (1.0.1.1—0.7.3.0)

laa oprindelig nordligst vesten æ Drøwt lige over for Nr. 5. Her boede 1802 *Christen Simonsen,* som 1804 afhændede Gaarden til *Lauge Simonsen,* som den var tilskødet ham fra Krogsdal Gods. Lauge skulde overtage hans Pantegæld paa 215 Rd., svare ham Aftægt og gifte sig med hans Stifdatter Anne Pedersdatter. Det gjorde han og mageskiftede saa et Aars Tid efter Gaarden med *Østertoft*, hvor saavel han som Hustruen døde som ældgamle Aftægtsfolk. Den ny Mand i Røjkjær Nr. 5 hed *Jens Pedersen Dueholm.* Han havde naturligvis overtaget Aftægtspligten over for Christen Simonsen. Denne døde 1806, og Albert Straasø kom for at registrere og vurdere. Jens Dueholm fremlagde Aftægtskontrakten, der viste, at han ejede alt saa nær som afdødes Klæder, der skulde arves af Christens Datter Anne Catrine, der var 12 Aar. Tøjet var ikke saa meget værd, at vi vil ofre en Side Tryksværte derpaa; men Albert skrev alting op lige til »en Par beskidt Vanter«. Den lille Dame blev 1826 gift med Niels Sørensen i Østertoft. Jens Dueholms

Tid i Gaarden varede ikke længe. 1824 begærede Enkekassen Gaarden til Tvangsauktion. Ejeren, der skulde ud, var ikke Dueholm men *Jens Christensen,* der hæftede for Chr. Simonsens Pantegæld. *Jens Pedersen Neb* havde derefter Gaarden i mange Aar. Blandt denne Mands Børn var Jacob, der døde som Gaardmand i Straasø, og Peder alias Pæ Neb.

I nyere Tid har Gaarden ganske været ude af Stil. En Mængde Mennesker har boet der. Den inddigede Beplantning hidrører fra *Mads Gartners* Tid. En Slapsvans fik Rønnen brændt af 1934, hvorefter Kommunen købte den af N. Lyngs og videresolgte den 1936 til Jens Bramstrups Søn *N. Chr. Laustsen.*

Røjkjær Nr. 7 (0.3.3.1$^{11}/_{20}$—0.4.2.2$^{3}/_{4}$).

Som Hartkornstallene viser, lader denne Ejendom sig ikke identificere med nogen af de gamle. Den ejedes 1802 af *Simon Iversen,* der var Søn af Iver Simonsen, Vindgab. Simon døde 1816.85 Aar gl. Samme Aar fik *Chr. Jørgensen Taarup* Ejendommen, hvor han døde 1854. 1844 flyttede *Niels Nielsen Tolstrup* og Ane Johannesdatter som nygifte ind i Hjemmet, som derefter kaldtes *Tolstrup.* Børn: Johannes, Ane Katrine, Hans Peder, Ingeborg, Maren og Persine.

Da Bertel Jensen Bækdal og Stine i 80'erne købte Ejendommen, var Ane Tolstrup Aftægtskone. Den nye Mand kom alle sine Dage til at hedde *Bertel Tolstrup,* medens Hustruen kaldtes Stine Bækdal. Det unge Par var kundskabsrige, intelligente og aandfulde Mennesker med den jydske Humors sunde Varme i Sjælen. De var haardt spændt for, skulde svare Ophold til to gamle Kvinder, og Bertel og Stine fik snart en stor Flok Børn. Bertel havde gennem 14 Aar 2 Dages ugentlig Arbejde i Søndergaard, Stine vævede. Man husker dem som gamle

Folk, der nød deres Otium i et lille Hus i Kirkebyen. Bertel gik i Valgmenigheden, Stine i Sognemenigheden; men det voldte dem hverken Knuder eller Bedrøvelse. De vidste om hinanden, at de tilhørte Guds Menighed. De beundrede hinanden. Som alle gode Mennesker var Bertel glad ved Børn, og han tegnede deres Tavler fulde af dansende Piger. Engang hos Gæstgiver Hvidbjerg var Gæstgiveren i Handel med Jens Skold om en Kalv. Hvordan den saa ud? Saadan! sagde Bertel og tegnede Kalven med Kridt paa Bordet. Ja, som han kunde tegne og skrive, og som han kunde slide! Han var stor og mægtig af Skikkelse, men kunde dog klare sig i Kapløb med Kristian Tinser, den personificerede Lethed og Smidighed, der kunde staa paa Hovedet paa sin 70 Aars Fødselsdag. Naar Bertel som andre skikkelige Mennesker en sjælden Gang kom hjem med en Rus, puttede Stine ham i Seng med de Ord: I Daw raader a, i Morgen raader du! Sikken prægtig Kone. Over kirkelige og kristelige Spørgsmaal tænkte hun dybere end de fleste. Begge stod uanfægtede af Partistridigheders Stormvejr. Der var næppe mange, som vovede at øve sig paa de to. Men mange Mennesker har hentet aandelig og kristelig Berigelse i deres Hjem. To Sønner blev Missionærer. Datteren Maren er gift med Marinus Pedersen, der driver Tolstrup sammen med Saa'nhus.

Røjkjær Nr. 8 (0.2.2.2$^{7}/_{10}$—0.4.2.2$^{3}/_{4}$).

1760 og de følgende Aar boede der en *Mads Hansen* i Røjkjær. Hans Enke (?) Ane Johanne Jensdatter blev 1890 gift med Ungkarl *Christen Andersen* fra Arnsbjerg, Raasted Sogn. Efter ham kom Ejendommen, der ved hans Bryllup kaldtes *Røjkjærhus,* til at hedde *Aa'nsbjerg.* Anders døde tidlig, og 1813 blev en af Mads Hansens Døtre, Maren, gift med *Jens Poulsen;* de fik Ejen-

dommen. Han var fra Spaabæk i Nr. Omme og Broder til Thomas Poulsen i Sdr. Vindgab. Død 1837. Datteren Inger Marie, født 1815, blev 1839 gift med Ungkarl *Peder Andersen* af Hovedhus, den nuværende Kjærgaard. Han var af Tingsagerslægten og kaldtes Pæ Tinser. Inger Marie døde af Tæring 1851 36 Aar gl., hvorefter Pæ Tinser giftede sig med Bodil Christine Lauritsdatter fra Vestergaard; hun var 34 Aar. Børn: Inger Marie, Gertrud og Ane Catrine. Sidstnævnte blev 1883 gift med *Laust Chr. Madsen*, som fik Ejendommen, Vindboerne kaldte ham Kristian Tinser. Af deres Børn bor Karen Hedegaard og Marie Bertelsen i Sognet. De kan huske deres Bedsteforældre, som boede i en Sidefløj af Stuehuset og fik Aftægt. Peder Andersen var Snedker, og Hustruen havde et værre Job med at forsvare de kære Børnebørn, der vilde pille ved hans Værktøj. Hun var et Mønster af en Ægtehustru; om Aftenen satte hun ved hans Seng en Dram og en Mellemmad, som han kunde nyde, før han stod op om Morgen. — Laust Chr. Madsen huskes som en slank og spændstig gammel Herre, altid pillen i Tøjet og af et straalende Humør. Efter Hustruens Død i 1919 ægtede han Mads Jacobsens Enke. Jvf. Anders Kjærs Optegnelser.

Niels og Trine Kjær købte Ejendommen 1916 af Søren Peder Madsen. Efter 1923 ejes den af deres Søn Peder Kr. Pedersen.

Røjkjær Nr. 9 (0.1.0.0—0.1.3.2).

I denne lille Ejendom boede 1802 Laurs Madsen, som Præsten flere Gange kalder *Laust Glavind*. Denne Laust Glavind maa ikke forveksles med vor berømte Sognefælle af samme Navn. Laust Madsen var gift med Pernelle og købte 1808 *Gregersborg* paa Vindby Mark. 1817 gik han til Holstebro, drak sig fuld og døde i Rusen paa en Beværtning kun 43 Aar. Pernelle blev gift med Niels

Jørgensen, som døde 1830 60 Aar gl. Snart efter blev Gregersborg (Matr. Nr. 7) lagt til Viholm.

1808 fik »Christen Olesen og Margrethe en Søn *Laurs* til Daaben i *Glavind*«. Man maa formode, at »Glavind« er Laurs Madsens tidligere Hjem, og at Barnet, den senere Troldmand, er opkaldt efter Laurs Madsen. Det hedder rigtignok, at Familien boede i Fattighuset, men man kunde let gøre en fattig Rønne til Fattighus. Det blev 1810 istandsat; to Fag Hus blev overflødig og solgtes for 4 Rd. 1822 var Fattighuset ved at falde ned; man fæstede da et Stykke Hedejord af Christen Taarup, som laa ubekvemt for ham, og opførte et nyt Fattighus; det kostede 36 Rd. 1844 fik det Matr. Nr. 8 fra Vindby. Huset kaldtes *æ Narfattehus*. Laust Glavind pralede med, at det havde fire Skorstene. Det er nedlagt, og Jorden drives af Nis Hansen. *Æ Sønderfattehus*, hvor bl. a. Trine Leth og hendes Søn en Tid boede, solgtes 1916 til Moust Nygaard til Nedbrydning.

Om Laust Glavinds Herkomst kan følgende siges: Moderen, der kaldtes Gro Gret, var født i Røjkjær 1776 som Datter af Erik Christensen og Ane Thomasdatter. Hun blev 1802 gift med Christen Olesen fra Hjerm. Børnene kom saaledes: Ane Marie 1802, Ole 1806, Laurs 1808, Erik 1810, Jens 1813, Thomas 1818. Endvidere kender H. P. Hansen en Datter Ane Catrine. Om Familien skriver Pastor Stabell 1814 i Fattigprotokollen: Christen Olesen har en Benskade og kan med Konen ikkun fortjene noget ubetydeligt ved at sno Reb, har af Fattigvæsenet faaet Hus og til sine fire Børns Underholdning 3 Td. Rug og 4 Skp. Byg. Christen Olesen døde 1828 58 Aar gl.

H. P. Hansen har udførligt behandlet Familien og dens Skæbne i »Kloge Folk« og »Wålle Gro' Gre't«. Jeg kan ingen Vegne komme med at citere af hans Forfatterskab, men maa henvise til hans Bøger. Af nyt har jeg kun

fundet, at en Sviregast før Kvaksalveren har heddet Laust Glavind. Vor Laust Glavind ejede 1844 et Hus i Vind Sogn. Jorden er lagt under Marinus Jensens Ejendom ved Skern Landevej. *Wolle Gro Gret* boede en Tid i en Hule i Hardtlund; Stedet er let at finde. — En Smed i Felding hjalp ham at lave falske Tremarkstykker. Smeden bekendte og blev straffet. Wolle udtrykte sin Visdom saaledes: Man bliver ikke straffet for at stjæle, men for at bekende. Han slap dog ikke ustraffet ud af Verden. Erik boede i Tvis og var gift med Kjen Krathus, der var klog Kone. En Dag sagde Kjen Krathus til Jens Gammelvind, der spurgte til Gro Grets Befindende: Hun er møj simpels, men hun dør nok e't, far der kommer Ild under hin. — Derved hjalp man Hekse ud af Verden. — Men tilbage til Røjkjær Nr. 9.

Som omtalt i »Kirker, Præster og Degne« købte *Niels Jensen Hede* fra Thorsted Glavindhus 1816 for 500 Rd. Han var 34 Aar, fhv. Kyradser og gift med den jævnaldrende Maren Jensdatter. 1821 blev han Omgangslærer, 1825 konstitueret og 1829 fast ansat.

Man var i disse Kriseaar fuldt optaget af at gennemføre Skoleloven af 1814. Den 20. Septb. 1827 var Skolekommissionen for Vind samt fire andre hæderlige Mænd forsamlet i Præstegaarden hos *Pastor Sørensen*. Der forelaa en Skrivelse fra Niels Hedes Kreditor Anders Sørup i Thorsted, hvori meddeltes, at han ikke vilde have en Skolestue bygget i Enden af Huset; men de maatte bygge Skolestuen saa nær ved Huset, de ønskede, og han skulde ikke hindre dem i at rive den ned igen. *Skolehusets* Oprettelse og Indretning ansloges til 60 Rd., de aarlige Udgifter til 30. Paa 52 Beboere, de 38 med Hartkorn, lignedes 89 Rd. 2 Mk., de resterende 4 Mk. vilde Pastor Sørensen skænke. Ligningen blev underskrevet af Sognepræsten samt Morten Pedersen Bahr, Laust Vestergaard, Jacob Viholm, Bertel Østergaard, Christen Kirkegaard, Anders Vindgab og Anders Vindby. De sidste fire var de hæderlige Mænd. 1829 blev Jens Pedersen Troldtoft Skolepatron i Stedet for den »entledigede meget grove Morten Pedersen Bahr«.

1867 byggedes den nuværende Skole. Degnehistorien kan ikke gentages her, men et lille Bidrag om Hjælpelærerne for at glæde Lærer Larsen-Straasø. Den sidste hed *Niels Christensen*, kom fra Ryde og døde af Tæring 1857 kun 24 Aar gl.

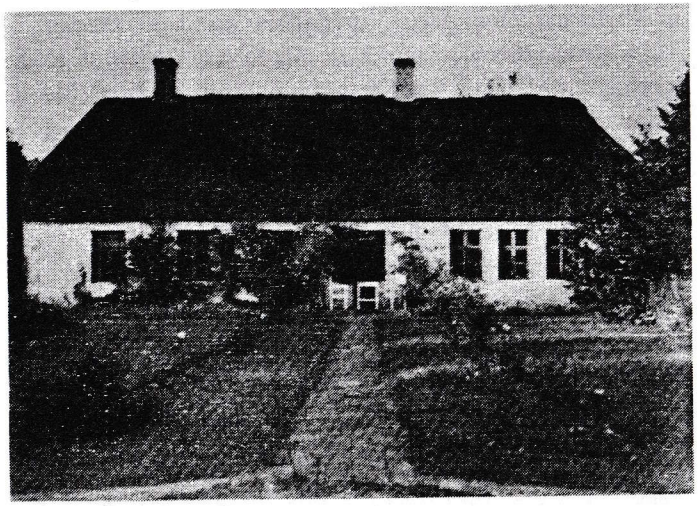

Vind Skole, opført 1867. P. Vad, fot.

Han gik til Straasø for at undervise Børnene to Gange om Ugen, og saa digtede han om »Hedens Skønhed«.

Min Sjæl er glad i Lyngens Egne,
jeg bytter ej med Fyrstesal.
Om Jesu Hjord jeg her skal hegne
og ham en Tjener være skal.
I Heden er mit Bedehus,
Gud tjenes kan blandt Lyng og Grus.

Røjkjær Nr. 10 (0.4.0.0—0.4.1.¼)

ejedes 1802 af en Dame, der hed *Anne Elisabet Madsdatter*. Hun var Samtaleemne i Vind en halv Sekel, til at begynde med for det gode. Hr. Terkel beretter: 1777 den 19. Maj trolovede jeg den unge Karl Christen Stephansen Trekris og Pigen Anne Elisabet Madsdatter udi Christen Vindgabs Hus. Forlovere var Mads Jacobsen Vindby og Poul Jensen Vindgab, viet 10. Oktober.

Christen Stephansen blev Skoleholder og var en skikkelig Mand. Men Lisbet fattede Kærlighed til Christen Nielsen i Røjkjær Nr. 2, og Kræ Trækris, som Skoleholderen kaldtes, beklagede sig til Pastor Fenger. Det gjorde naturligvis ondt værre. Kræ Nielsen slog den ulykkelige Ægtemand halv fordærvet, solgte sin Gaard, skilte sig fra sin egen Kone og flyttede ind til Lisbet trods Fengers Formaninger snart i Enrum og snart i Kirken.

Saa satte Kræ Trækris sig til at meddele Biskoppen sin Kvide:

»Min Kone og Christen Nielsen har 2 à 3 Aar elsket at være tilsammen. Christen har ilde mishandlet sin egen Kone og besøger mit Hus ved Dag og midt om Natten . . . Han svor, han vilde bytte Kone med mig; da svarede jeg ham nej . . . Lod jeg min Kone det høre, gav hun mig store Mund-Dask og jog mig ud om Natten i bar Skjorte, saa jeg maatte gaa grædende til næste By og bede om Hus til Morgen og tage tvende Mænd med til hende for at faa mine Klæder igen. De er bestandig hos hinanden paa andet Aar Nat og Dag. Saa har Christen Nielsen købt Gaarden af min Kone og skal give hende tvende Tønder Rug hvert Aar til Aftægt . . . Mere Bevis kan jeg ikke føre, da hverken jeg eller andre kan komme ind ad lukte Døre og se, hvordan de

ligger; men mine Børn, som er 16 Aar, siger, at Christen ligger hos min Kone. Og hun bærer Nøglen baade til hans Skab og Kiste. Mig tillades at spørge en Guds Ords Tjenere, om saadant ikke bør straffes.

Christen Stephansen Treckeriis, Vind Skoleholdere, den 12. Julius 1801«.

Skoleholderen mødte med gode Vidner:

Jeg har ligeledes hørt Rygtet som meldt er og Kræstens Formening i Dag. Kjeld Sandfær.

Denne Christen Nielsen og denne Lisbet, som var den anden Mands Kone, lever og har levet en grov og slem forargelig Levned i vor Menighed og agter om Præstens eller nogens Formaning [intet]. Anders Kier.

Jeg tilstaar, at denne uskikkelige Forhold er Sandhed, som ikke burde leves ustraffet efter Øvrighedens Skjønsomhed. Christen Madsen.

Jeg synes ligeledes, at samme Levnet, som er berettet og bekendt for hele Menigheden, er en slem og strafværdig Levned tilstaar. Poul Jensen Vindgab.

Jeg er medvidende og har hørt Christen Treckeris hans veemodige Klage over Christen Nielsen, den Ægteskabsbrydere, og sin Hustru deres utilladelige Sammengang.
Laues Christensen Røjkjær.

I lige Maade kan jeg som ovenførte vidne, at Christen Trekeris kom til mig og bad huus ikke een men to Gange om Aftenen sildig og var uddreven af sin Kone af sit eget Hus tilstaar
Christen Jensen Røikiær.

— Biskoppen sendte Historien til Kancelliet, der lod Amtmanden foretage en Undersøgelse. Han forhørte de Mænd, hvis Navne fandtes under Klagen. Disse erklærede, at de intet vidste, og saa blev Resultatet, at Kan-

celliet ingen Grund fandt til at lade de beskyldte tiltale.

Pastor Fenger rasede Side op og Side ned i sin Embedsbog. Sagen var jo oplagt. Skoleholderen fik Kgl. Bevilling til at skilles fra Lisbet, som derefter fortsatte sit forargelige Levned sammen med Kræ Nielsen, der ikke kunde opnaa Skilsmisse fra sin Kone. Christen Stephansen levede siden i en lille Hytte i Røjkjær.

Om Børnene hører vi i H. P. Hansens »Natmændsfolk« Side 461. En af hans Kæltringer hed *Jens Christoffersen;* han var født i Rakkerhuset i Nr. Nissum 1785, var 1813 dømt til at hænges, men ikke desto mindre levende 1822, da han blev anholdt i Vognsild sammen med to Kvinder. Den ene hed *Mette Marie Christensdatter,* var 32 Aar og født i Vind. Faderen Husmand Christen Trækris var død, men Moderen Lisbet Madsdatter levede endnu i Vind. Mette oplyste, at hun havde tjent adskillige Aar. Et Aar havde hun været gift med Jens Christoffersen, de blev viet i Vind Kirke. Ni Aar før var hun uden Tjeneste og opholdt sig da hos sin Broder Husmand *Jens Christensen* i Vind. Hun ernærede sig delvis ved sin Bindehose og fik et Barn med en Frederik Bech. I et senere Forhør sagde hun, at hun ikke var viet til Jens Christoffersen. —

Parret blev gift i Vind 1829, hvorefter Skorstensfejer Jens Christoffersen og Mette Marie bosatte sig paa Trækris Hede. 1830 fik de en Datter døbt Anne Elisabeth. I Røjkjær Nr. 10 boede dengang en Mand, som slet og ret kaldtes Jacob Hus.

1834 fik et Par nygifte unge Folk Hjemmet. Det var Smed Mads Christensen og Ane Marie Christensdatter; de kom fra Tvis Sogn. Manden blev straks kaldt *Mads Røjkjær* og blev Sjælen i de *gudelige Forsamlinger,* som ogsaa naaede til Vind. De fik flere Børn, hvoriblandt *Inger Marie,* der 1856 blev gift med *Peder Chr. Mohrsen.*

Indremissionær S. A. Sørensen har 1919 udsendt en Fortælling paa Lohses Forlag om Vækkelsen i Vind og de to unge Menneskers Kærlighed. De kom til at bo i Nr. Omme og døde begge den 24. Januar 1917.

Til Matr. Nr. 10 svarer nu nærmest Ejendommen *Ulstrup.* Hvorfra den har faaet dette Navn, er ikke godt at sige. Der findes 19 Ulstrup'er i »De danske Landbrug 1683«. Hjemmet har skiftet Ejer en Snes Gange. Mads Jacobsen opførte nye Bygninger 1899. Ejes nu af *Valdemar Esager.* Der holdes 4 Køer.

De øvrige Landbrug

er oprettet efter Matrikuleringen 1844. *Pæ Neb* var den første, der byggede i *Skaarmose;* »Skormoes« er efter Anders Kjærs Mening Navn paa daarlig Mose. Pæ Neb blev der ikke længe. Næste Mand var Laust Bramstrup, der efterfulgtes af Jens Nielsen, som var gift med Ane Margrethe. De havde Eng Syd for Blaabjerghus, og det var Jens Nielsens Sædvane at overnatte i Engen, naar han slog Hø. En Aften 1860 kørte Konen saa ene hjem med et Læs Hø, som de i Fællesskab havde bjerget. To Drenge, den ene fire og den anden fem Aar, sad paa Læsset hos Moderen, som meget forsigtigt styrede hjemad med en Tyr og en Ko som Forspand. Da væltede Læsset, og alle blev dræbt. Mads Poel fra Saa'nhus fandt dem den følgende Morgen. Da Jens hørte om den skrækkelige Ulykke, jamrede han: Aah, hvad faar a aa kost dem hen med, hvad faar a aa kost dem hen med! — To Aar efter havde han Barn i Kirke med sin anden Hustru Jensine Mariane Blæsbjerg, der kun var halvt saa gammel som hende, han havde mistet. Barnet var en Datter, der opkaldtes efter hans første salig Kone. 1863 flyttede Familien til Timring. Næste Ejer Jens Jørgensen fra Tiphedehus efterfulgtes 1887 af Sønnen *Peder*

Vinkel, som forvandlede Skaarmose til en smuk Hedegaard. *Højbjerg* umiddelbart Øst for Skolen er paa samme Maade fremtryllet af Lyngheden ved *Andrea* og *Peder Mikkelsens* ihærdige Slid. Navnet forekommer i Forbindelsen Ane og Trine Højbjerg, men disse Kvinder har ikke givet Stedet Navn; det er ældre og maa vist føres tilbage til en mislykket Degnesøn Hans Jørgen Højbjerg, der for et Hundrede Aar siden var Fattigkommissionens Kæledægge. Han fik 1814, mens han var indtaget i Lilbæk:

et Par uldne Ærmer og Vanter til	6 Rd.,		
et Skindbryststykke til	4 Rd.	4 Mk.	12 Sk.
et Par Benklæder	2 »	2 »	15 »
en Skjorte	41 »	4 »	0 »
Medikamenter	8 »	4 »	8 »

— Trine Højbjerg var gift med Anders Mikkelborg. En Dag kom Jens Iversen, Vester Skovgaard, kørende derforbi paa Vej til Holstebro. Trine raabte ud ad Døren: Ka du't ta en Ligkiste med hjem til Anders?

Er han død? spurgte Jens.

Nej, men han løwwer e't te du kommer hjem, erklærede Trine.

Det gjorde han nu alligevel. De blev skilt, og Trine blev gift med Poul Buul. Pastor *Jensen* viede dem uden synderlig Begejstring.

TRÆKRIS.

Gaarden laa 1547 under Tvis Kloster og kaldtes *Trecris*. Bonden hed Per Jensen. 1631 boede Jørgen i Riis. Riis betyder Skov eller maaske bare Krat. 1647 fik Jens Olufsen i Trækris Skattenedsættelse paa Grund af Armod. Gaarden laa 1683 under Brejninggaard. O. Aar 1700 boede en Stephan-Slægt i Trækris. *Christen Stephansen* var gift med Else Graversdatter og havde mange

Børn, hvoriblandt *Stephan Christensen*, hvis Hustru Anne Pedersdatter fødte ham 11 Børn. Af disse fik Niels Gaarden, som han købte til Selveje 1796; hans Broder Christen Stephansen blev Skoleholder og gift med Anne Elisabeth Madsdatter i Røjkjær. Efter *Niels Stephansen* fulgte *Peder Madsen*, Sørvad, der døde 1811 og efterlod sig fem Børn og en positiv Formue paa 250 Rd. — Af senere Ejere kan nævnes *Mathias Mathiasen*, der 1828 mageskiftede med *Mikkel Klink* og efter dem Brødrene *Jens Andersen* og *Hans Andersen* fra Meldgaard.

Jens Laursen Høg, der kom fra Draaby, købte Gaarden 1862. Han medbragte syv Børn. Et af disse hed Jens Laursen som sin Far og blev siden kendt som Jens Sandfær.

Mariane Vennevold, der er født i Trækris, fortæller, at hendes Forældre *Mads Chr. Christensen* og *Margrethe Madsen* købte Gaarden o. 1871 for 4000 Kr. I de foregaaende 13 Aar havde den haft 14 Ejere. Til Gaarden hørte 500 Td. Land; der holdtes 10 Høveder og et Par Heste. 24 Aar efter solgte de Gaarden for 8000 Kr. Mads Chr. Trækris havde 11 Børn. — Gaarden ejedes en Del Aar af *N. F. Nielsen, Postgaarden*, som drev den ved en Bestyrer; han har opført de nuværende Bygninger. Den nuværende Ejer *Jens Jensen* købte Gaarden 1924.

Der opførtes naturligvis *Huse* paa Trækris Hede lige som andre Steder. Deres Tomter findes endnu. 1829 boede Niels Pedersen Degn i Trækrishus. Muligvis i et andet Hus boede Kæltringen Jens Christoffersen 1830. Hans Glarmester boede 1849 paa Trækris Hede. I det nuværende Trækrishus boede Kræ Towt og Hustru Kjen Pies 1840. Manden var fra Brejning og Hustruen fra Vinding. Deres Søn *Pæ Towt* huskes som Kvaksalver; han er en af H. P. Hansens kloge Mænd. 1873 boede han i Huset med sin Hustru Ane Margrethe. 1880 ombyggede han det og kaldte det *Toftsminde*. Kræ Frydendal har

fortalt mig, at Pæ Toft boede hos Jens Iversen i No, da han blev arresteret og indsat i Ringkøbing Arrest, hvor han hængte sig. Hans Ejendele blev stillet til Auktion. Thomas Jensen købte en Koffert for 3 Kr.; paa Bunden laa Pæ Towts Lægebog. To Maaneder efter havde Th. Jensen kureret sin første Patient og blev siden den klogeste af alle kloge Mænd. I Toftsminde bor Marinus Raunsbæk. Han har ligesom Jens Jensen, Trækris, en halv Snes Børn, og der er god Plads til dem paa den brune Hede. —

Og til Opmuntring for disse og andre Fattigfolks Børn kan jeg bl. a. efter Lærer Larsen, Mejrup (Kronik i Holstebro Dagblad 6. Februar 1939), fortælle, at man godt kan komme frem i Verden, selv om man er født i et Søjhus mellem Lyngbakkerne i Vind. Pæ Towt var en begavet Mand, som gik i Spaanerne. Hustruen var en betydelig Kvinde, der under sin huslige Syssel lærte Børnene Salmer, Fædrelandssange, Bibelhistorie og Eventyr. Syv af Børnene naaede den voksne Alder og bjærgede Moderen med sig til Amerika. Her saa hun sit ubegribelige Haab om, at Børnene skulde studere, gaa i Opfyldelse. Peder Blicher blev Præst, Jens Christian ligeledes Præst og senere Sagfører og Fredsdommer, Frederik Carl Leander blev Læge og Specialist i Kræftsygdomme, Tinus blev Oberst, de to Døtre blev godt gifte, alle naaede frem til Velstand og smuk social Position.

SKOLDE. MATR. Nr. 12, 1 b.

Skolde er i visse Egne af Jylland Navn paa et Træ, Bævreasp eller Enebær. Paa Lemvigegnen kalder man Striber paa Marken, hvor Kornet forbrændes af Solheden, for Skold-raag. Man boede *paa* Skolde, ligesom man boede paa Voldsted. Men dette har intet med Fornemhed at gøre. Formen er snarere fremkommet paa en Tid,

da der ingen Bebyggelse var paa Stedet. Godsejeren var 1629 Iver Friis, 1663 Fru Mette Friis, hvilket vist betyder, at Gaarden har ligget under Volstrup i Hjerm Herred. Og den først kendte Bonde, *Oluf Troulsen* paa Skolde, som boede der 1639 og døde 1652, 86 Aar gammel, var fra Hjerm Herred. Se »Kirke, Præster og Degne« S. 42. Da man 1683 matrikulerede, var Christen Linde, Holstebro, Gaardens Proprietær. Hartkornet ansattes til 1.1.2.4. Først 1843 fordobledes Gaardens Værdi ved Køb af Jord.

Sædvanligvis boede der to Bønder ad Gangen i Gaarden. Det var 1678 [1]) Niels Laugesen med Hustru, Barn, en Ko og to Faar, og [2]) Jens Christensen med Hustru, Barn, en Ko og fire Faar. Denne *Jens Skold* var en livslysten Herre; 1657 mistede han en 73 Aar gammel Kone; 1680 giftede han sig for tredie eller fjerde Gang. Men Provst Hans holdt et vaagent Øje med Jens og lod ham og hans unge Kone Else Andersdatter public absolvere, fordi de avlede et Barn inden 40 Ugers Dagen efter den forrige Kones Død.

Ved samme Tid boede *Niels Clausen* i Skold og døde Aar 1700, 76 Aar gammel. Han efterfulgtes af sin Søn *Lars Nielsen*, der var gift med Hans Gesvindts Datter Maren. Af dette Pars Børn kom Niels til Mikkelborg, medens Maren blev Husmoder i Skold, gift med Stephen Sørensen, Se S. 65. Lars Skold blev gift en Mængde Gange; til sidst giftede han sig ud af Gaarden og døde i Gammelvindhus 1768. Men der var Folk nok i Skold ham foruden. 1712 døde Lars Skorstensfejer i Skold hos sin Søn 102 Aar gammel. Han havde en Datter med det fine Navn Abild.

Den nuværende Slægt stammer vist ikke fra Vind, hvad adskillige af de andre heller ikke gjorde. *Jacob Christensen* maa have fæstet Gaarden o. 1785. Han købte

sin Gaard fra Krogsdal 1803 for 325 Rd. Hustruen hed Ane Marie. Jacob Skold døde 1834 80 Aar gammel.

Sønnen *Christen Jacobsen* blev ca. 1801 gift med Marie Catrine Jensdatter fra Sirgaard. Børn: Else Marie, Marie, Jacob 1806, Ane Marie og Jens. Han boede med sin Familie i Gaarden som Indsidder først hos sin Far og siden hos Sønnen Jacob, idet han aldrig fik Skøde, og saa blev han endda 95 Aar. Han døde, Præsten formoder, af Alderdom 1869.

Jacob Christensens Hustru hed Kirsten Christensdatter. Børn: Mads Østergaard 1836, Mariane som blev gift med Niels Peder Meldgaard i Vinding, Christen, Anna Catrine, Jacob, Jens og Anne Marie. — Jacob Skold købte Jord fra Østergaard, hvorefter Hartkornet var 2.6.0.1 3/4 og Arealet 180 Td. Land. 1850 byggede han det nuværende Stuehus. 1876 sikrede han sig en lukullisk Livsaften i en pragtfuld Aftægtskontrakt og afstod Gaarden til sin Søn Jens. De Ting, han tænkte sig at udnytte, var: 5 Fag Hus, bygget til Stuehusets østre Ende, hvilket aldrig skete, 4 1/2 Td. Rug, 2 1/2 Td. Byg, 1 Skp. Gjer, 1 Skp. groft Salt, 2 Lpd. fersk Flæsk uden Ben, 2 Ldp. fersk Oksekød, 10 Pd. Tælg, 2 Pd. Humle, 1 Lpd. tør sød Ost, 1 1/2 Lpd. tør Torsk (til Sct. Hans) 6 Pd. indført Hør, 8 Pd. Uld, 8 Pd. Kaffe, 8 Pd. Kandis, 4 Pd. Cikorie, 37 Potter Kornbrændevin, 12 Snese Hønseæg, 24 Pd. Kardusskraa om Aaret, hver Søndag 1 Pd. nykærnet Smør, 3 Potter Sødmælk daglig, Adgang til Gaard, Brønd og Kaaljord, Kirke-, Mølle- og Sygekørsel og en sømmelig Begravelse. — Det kom aldrig til Udbetaling. To Aar efter døde han 72 Aar gammel, og Enken søgte Bord og Fad med de unge.

Jens Jacobsen, der var født 1844, havde derefter Gaarden til sin Død 1923. Med Hustruen Kirsten Marie fra Viholm havde han en stor Flok Børn, hvoraf *Laurids Jacobsen* fik Gaarden, medens *Jacob Jacobsen* fik fraskilt en Parcel paa 43 Td. Land, hvorpaa han opførte smukke Bygninger. Til Hovedgaarden hører endnu 170 Td. Land, hvoraf 67 Ager og Eng. Der holdes 12 Køer.

MIKKELBORG

Jeppe Aakjær udsendte 1915 sin smukke Bog, »Hedevandringer«, hvori han kalder den tyskfødte Ludvig von Kahlen for Alhedens første Kolonist. Han opførte »Kongenshus« før Kartoffeltyskernes Dage, men høstede kun Møje og Skuffelser.

Om et endnu ældre Opdyrkningsforsøg hedder det i samme Bog: »Det er nu op imod 200 Aar siden, at Jyllands udstrakte Heder begyndte at vække Statsøkonomernes Bekymring. En Regimentskvartermester Christoffer Falck indsendte den 15. Marts 1723 til Regeringen et Forslag, hvori han gør udførligt Rede for sit Syn paa Hedesagen og fremlægger sine Planer til Hedens gradvise Opdyrkning. Dette Forslag resulterede i en kongelig Forordning af 26. Maj 1723, der tilbød eventuelle Hededyrkere en Række Friheder og Skattelettelser; men Planen led en fuldstændig Fiasko; kun én Mand meldte sig i hele Bøvling Amt, og han gik endda bag af Dansen«.

Mere faar vi ikke at vide dersteds, men i »Jydsk Historie og Topografi« 3. R. IV. Bd. behandler Aakjær samme Emne: »Iflg. senere Indberetning er der i Bøvling Amt ikke lykkedes Falck at vinde mere end én Mand for Sagen; denne ene har i 1724 nedsat sig paa Heden i Vind Sogn og dèr bygget et lille Hus, som han uforknyt kalder Michelborg; det skulde efter Forordningens Ordlyd sættes i Skat 1744, men er efter Amtmandens Opgivelse saa fattig og ringe baade paa Bygning, Avl og Besætning, at man frygter for, ingen vil ha' det, naar Friheden berøves det. Saa faar det Skatte-

friheden forlænget til 1. Januar 1750, da det skatsættes for 2 Skp. Hartkorn; men endda er det for tidligt; thi 1752 maa Regeringen allerede sætte det til Auktion som øde«.

Om Aakjær kendte mere til den uforknytte Hedeopdyrker, ses ikke. Men Vind Kirkebog og andre Kilder paa vore Arkiver véd adskilligt mere. Kirkebogens ældste Oplysning hidrører fra Provst Michael Dorschæus, der skriver, at han 1739 »kastede Jord paa Mikkel Lauridsen i Mikkelborg«. Samme Aar bor [1]) *Laust Mikkelsen* med sin Hustru Mette i »Borgen«, hun har netop født en lille Mikkel til Verden. Og det ses ikke, om det er Barnet eller dets Farfar, der bliver begravet. Laurits var født i Røjkjær 1703, og han var altsaa 21 Aar, da han 1724 startede som Danmarks første »Statshusmand«. Trods den af Aakjær konstaterede Tvangsauktion forblev han med sin Hustru Mette i Rønnen. Begge nævnes i Fattigprotokollen, der var anlagt 1742, som »ælendige Almisselemmer«; hun døde 1773, 70 Aar gammel, han 1778, 75 Aar. Og dermed er deres Saga ude. [2]) *Niels Larsen,* født 1725 i Skolde, blev næste Ejer af Mikkelborg. Hans Slægt har endnu Ejendommen i femte Generation, idet han er den nuværende Husmoders Tipoldefar. Niels Larsen var lige saa lidt som Forgængeren rig paa jordisk Gods; hans Kommuneskat 1778 var 1 Mk. Om hans Udgang af denne Verden melder Kirkebogen, at han 1786 blev funden død paa Landevejen Sønden Agerfeld.

Niels Larsens Datter, Anne Catrine Nielsdatter, blev gift med Kræ Garsdals Søn [3]) *Jens Christensen,* med hvem hun fik en køn Flok Sønner. Han fik efter Egnens Skik straks Navnet Jens Mikkelborg. Om ham fortælles det, at han indbød til sin egen Begravelse, og det gik saadan til. Konen døde 1837, 71 Aar gammel, og blev lagt paa Straa, hvorefter Jens, der var 78 Aar, gik ud

og indbød Naboer og Venner til at komme og følge hende hen. Imidlertid fik han Blodforgiftning i sin ene Stortaa, kom hjem og i Seng og naaede at dø saa betids, at han kunde jordes sammen med sin Kone. Han efterlod sig et Par Sønner, hvoraf [4]) *Anders Jensen* blev næste Ejer og gift med Maren Madsdatter fra Haderup. Dette Par havde en Datter og fire Sønner, som alle døde i en ung Alder af Tæring.

Han, der fik Gaarden, hed [5]) *Peder Yllebjerg Andersen.* Før han blev syg, var han saa stærk, at han kunde gaa under Maven paa en Hest og løfte den fra Jorden. Om Hestens Størrelse foreligger intet. Han var født 1839, blev gift 1860 med den 19-aarige Johanne Frandsen. Den Frandsen'ske Slægt var fra Vejvad, men havde mageskiftet sig til Øster Ramskov. Børn: Anders, født 1861, Frands Ramskov 1864, Anne Marie Sophie 1867, Laura Margrethe 1869, Frands Ramskov 1876, Jens 1880.

49 Aar gammel døde Peder Yllebjerg, som før sagt af Tuberkulose, og Johanne Frandsen sad ene tilbage med Børnene. Og den grænseløse Fattigdom, som alle Slægter i Mikkelborg havde fristet, skulde vare ved en Tid endnu.

Dyrlæge Wollesen, Rude, maa tage Ansvaret for følgende Historie: »Jeg kom en Dag til Mikkelborg, hvor de sad og spiste Flæsk, dejlig Flæsk; jeg smagte det selv. De havde dog naturligvis ikke slagtet en hel Gris. Nej, Soen var løbet imod en Le og havde afskaaret et Stykke af Laaret; det var det, man spiste. Og Flæsket af Asagudernes Særimner var næppe bedre«. Om Soen kunde Dyrlægen kun udtale, at den befandt sig udmærket.

Husenes Tilstand var mindre tilfredsstillende; man behøvede ikke at gaa udenfor for at kikke Stjerner.

1894 tog *Laura Margrethe* og hendes Mand, den nuværende [6]) *Jens Mikkelborg,* fat med godt Humør og friske Kræfter. De har 10 Børn, hvoraf 8 er gifte.

Gaarden, der var ansat til 2 Skæpper Hartkorn, fik efter Matriklen 1844 6 Skp., der senere ved Køb øgedes til godt og vel en Tønde. Mikkelborg er altsaa en Gaard; efter 8. alm. Vurdering 1937 er dens Areal 150 Td. Land, Ejendomsskylden 10,700 Kr. og Grundværdien 4700 Kr. Husene er ny og velholdte, men den meste Jord ligger dog fremdeles i Lyng. Der er rent og pænt i Stuerne, Blomster i Vinduerne og Familiebilleder paa Væggene.

— Du har det pænt, siger jeg til Laura.

— A haa alti stræbt efter at holde æ Skidt ude og æ Ba'en rene, svarer hun raskt.

Jens fortæller om de unge Aar, da hun gik bag Studene, mens han tog Mergel op for fremmede. Der skulde tjenes Penge og passes paa. En Tid skulde fire Børn sendes i Skole ad Gangen. Det var noget, der tog paa Grovbrødet.

Jeg faar Øje paa nogle smukt slebne Flintøkser og Fragment af en mægtig Stridsøkse af Grønsten.

— Ja, dem haa a funden paa Marken, siger Jens.

Ude ved Husgavlen ligger en Del haandstore Sten, han har samlet op af Marken, fordi han kunde se, de havde været brugt af Mennesker. Det er saakaldte Knusesten, som bl. a. findes i Digevoldinger fra keltisk Jernalder. Og minsandten om der ikke i Heden lige ved Gaarden er Spor af Digevoldinger, gamle Oldtidsagre.

Den Mand, der hele sit Liv har slidt og slæbt for dagligt Brød, har ogsaa andre Interesser end de materielle. Han fortæller mig, hvad hans Jord har røbet ham om Oldtidsdage, viser mig et Ildsted, hvorfra han har udgravet i Læssevis af ildsprængte Sten.

Pludselig ser jeg paa Mikkelborg med friske Øjne. Først nu lægger jeg Mærke til, at Husene er opført paa en Brink ved en Runde eller et Sig. Ja, naturligvis maatte unge Laust Mikkelsen anlægge sit Hjem ved en græsgrøn Plet, hvor der var Føde og Vand til en Ko, som Stenalderbonden og alle Bønder efter ham havde gjort.

I Mikkelborg-Folk er alligevel ikke de første Kolonister her, siger jeg, mens vi begge ser mod Nord, hvor Traktorploven arbejder.

A ved det, svarer Jens Mikkelborg.

VINDGAB

Vindgab blev Aaret 1800 opmaalt af Landmaaler Wessenberg. Paa Kortet ses to firelængede Gaarde, ca. 20 Alen fra hinanden. To Gaarde var der, saa langt tilbage Efterretningerne naar. 1547 laa den ene under Tvis Kloster, den anden under Stubber Kloster. Fæsterne var 1629 Christen Pedersen og Staffen Jensen. Om Christen hedder det, at han hørte til de sidste Børn, sl. Hr. Anders Christensen døbte. Hans Datter Karen blev gift med Claus Ebbesen fra Koldingegnen. Denne Mand og Anders Gregersen havde den ene Gaard i Fællesskab 1663, medens den anden var øde.

1678 var der tre Skattebønder: Anders Gregersen med Hustru, et Barn, en Hest, en Ko, tre Faar og et Svin. Mogens Pedersen med Hustru, en Hoppe, en Ko, to Faar, og Niels Pedersen med en Ko. 1683 var den ene Gaard fremdeles øde, den anden beboet af Anders Gregersen og Niels Pedersen. Hartkornet sattes til 4 Td. saavel af den øde som af den besatte Gaard. Af Marknavne huskes endnu: Gammel Taanger, Ojawwer, Sønderbjerg, Flajsenbjerg, Risbjerg, Østerhaa'l, Vesterhaa'l, Over- og Neder Laanger og æ Vinger.

Vi skal her se et Eksempel paa, hvordan Agrene var fordelt mellem de to Mænd 1683. Af *Haurstubagre* havde Anders 1.—2., Niels 3., Anders 4., Niels 5.—6., Anders 7., Niels 8.—9., Anders 10.—13., Niels 14.—18. *Tong Agre:* Niels 1.—4., Anders 5.—9. *Østenfor:* Anders 1.—

14., Niels 15., Anders 16.—21., Niels 22.—30. *Sønderbjerre:* Niels 1.—4., Anders 5.—12., Niels 13.—21., Anders 22.—23. *Vestenfor:* Anders 24.—28., Niels 29.—32. *Østenfor:* Anders 1.—5. *Staked Agre:* Anders 1.—2., Niels 3.—4, Anders 5.—6., Niels 7.—10., Anders 11.—13., *Lang Agre,* naturligvis dem, der nu kaldes Laanger: Niels, 14.—23., Anders 24.—27. *Kalbierigs Agre:* Anders 1.—8., Niels 9.—12., Anders 13.—15. *Vestenfor:* Anders 16.—20., Niels 21.—23. *Toftjorden* norden Gaarden bruges til at tyre paa.

De to Mænd havde hver en stor Flok Børn. Iøvrigt har Kirkebogen kun faa Oplysninger om Barsel, Bryllup og Død i 1600'erne. Navnene Sønder- og Nørre Vindgab bruges ikke. Beboerne henføres blot til Vindgab, hvor man giftede sig af den ene Stue og ind i den anden.

Den meget store Mose var fra gammel Tid inddiget, for at Kvæget ikke skulde gaa derud og gaa i Bløde. Den er saa dyb, at man ikke kan naa dens Bund med en Rywskawt. Lærer Graversen var engang med til at opgrave en Baad, som var udhulet af en Træstamme. Mosen maa altsaa have været sejlbar.

Sønder Vindgab

er udflyttet til sin nuværende Plads 1861. Stenene brændtes ved Gaarden, Tømmeret hentedes ved Havet.

Omkring Aar 1700 boede *Chr. Christensen* i Vindgab. Han havde med sin første Hustru en Flok Døtre, som gjorde gode Partier. Hans anden Hustru hed Anne og var Datter af Jens Gammelvind; hun fødte ham en halv Snes Børn. Chr. Christensen var Kirkeværge og opbevarede Kirkens Korn, som brændte sammen med Gaarden den 9. Maj 1719; for Storm og Tørke kunde intet reddes. 1731 døde han, og Michael Dorschæus »prædikede over Christen Skræder«. De fleste Vindboer kastede han

simpelthen Jord paa. Jeg har gentagne Gange iagttaget, at Skræderiet i Forbindelse med Bondegerningen skabte Velstand; det var aabenbart ogsaa Tilfældet her.

Sønnen (?) Jens Christensen havde derefter Gaarden, til han 1775 afløstes af *Poul Jensen.* Poul var født 1743; Moderen hed Karen Madsdatter. 1775 blev han gift med Mikkel Jensens Datter Anne fra Østergaard, Ægteskabet barnløst; men Konens Broderdatter, som ogsaa hed Anne, gik i Gaarden og skulde vel arve. 1801 blev hun gift med *Thomas Poulsen.* Hvem han var? Om hans Indgang i Verden melder Nr. Omme Kirkebog 1772: »Dom. 19. p. T. døbt Poul Jensen Spaabæks Søn Thomas, baaret af Mad. Bering (Præstens Kone)«. Poul Jensen Spaabæk skal være født i Svenstrup i Vinding. Han døde i St. Spaabæk 1801 Torsdag den 9. April Kl. 11 Aften 64 Aar 3 Md. og 1 Uge gammel og skulde altsaa være født i 1737. Ved Eftersyn i Kirkebogen ses det, at Jens Svenstrup ganske rigtigt fik en Søn døbt 15. Januar 1737, og af Navnet i nederste venstre Kant er der et *l* tilbage. Der er altsaa ingen Grund til at tvivle om Traditionens Rigtighed. Jens Svenstrup var Søn af Niels Blaakjær i Vind.

Da Thomas kom til Vindgab, var man midt i Reformerne. Poul Jensen købte sin Gaard fra Krogsdal for 600 Rd. Skødet tinglæst 1. April 1803. Jorderne blev udskiftet mellem de to Gaarde. 1808 skødede han Gaarden til sin Svigersøn, som Thomas kaldtes, for 299 Rd. 1816 døde hans Kone 80 Aar gl., og 1831 døde han selv 88 Aar gl. Og saa vil vi kikke ind i

Nørre Vindgab.

1742 havde Iver Simonsen Gaarden. Hans Kone hed Gertrud Christensdatter; begge døde i 80 Aars Alderen 1775.

Om Sønnen, som fulgte efter Faderen, har vi følgende

Tragedie, fortalt af Hr. Terkel. »1763, 13. Januar Dom. p. Epifh. døbte jeg den besovede Qvinde Inger Kirstine Gregersdatters Slegfreddatter, som var til Huse i Gammelvind. Jørgen Skovgaards Kone bar Barnet . . . Til Barnefader blev udlagt hendes Fasters Mand *Stephan Iversen* i Vindgab i al Menighedens Paahør og Nærværelse. Dette blev straks af mig anmeldt, før Barnedaaben, og tilskrevet Provsten, Amtmanden og Hosbonden, efterdi Qvinden bekendte det for mig i Peder Laustsen af Svenstrup og Stephan Trækris deres Paahør. Qvinden rømte bort 22. Marts og havde den Nat lagt Barnet i en Skørt i Vindgabs Lade, hvor Synden var begaaet. Nogle Dage efter rømte Stephan Iversen bort. — 1. Maj begravede jeg ved Jordspaakastelse det uægte Barn, som Manden i Vindgab havde avlet ved sin Kones Broderdatter. Barnet døde i Straasø«.

1764 holdt Stephans Broder Simon Bryllup og havde derefter Gaarden en Del Aar. Den næste Fæster hed Christen Madsen. Han købte sin Gaard fra Krogsdal for 600 Rd. Pengene laante han i Enkekassen. Snart efter kom han fra Gaarden og bosatte sig med sin store Familie i Fuglsang. Han maa nok have været en velvoksen Mand, siden Præsten kalder ham *Chr. Madsen Kæmpe.* Saavel han som Hustruen døde i 1820'erne, begge 82 Aar gamle.

Den følgende Ejer *Knud Pedersen* fra Troldtoft blev 1811 gift med Sidsel Kjeldsdatter fra Sandfær. Han var Sognefoged i Kriseaarene, vid i Slaget, bad Fadervor, naar han gik over en Bro og bandede bagefter. I Tordenvejr krøb han ind i sin Bagerovn. Han havnede i He. 1826 var *Anders Christensen* og 1830 *Mohr Kjeldsen* Ejer af Gaarden, som derefter kom i Søndervindgab-Slægtens Besiddelse.

Poul og Thomas arrangerer sig.

Vindgab bestod efter Udskiftningen af ca. 900 Td. Land; der var gode Udviklingsmuligheder. Thomas Poulsen og Anne Jensdatter begyndte med at sætte en Flok Børn i Verden; man siger to Sønner og seks Døtre. Jeg har kun fundet fem Piger i Kirkebogen. De to Sønner hed Poul. Alle Pigerne blev bovne Gaardmandskoner: Anne Marie blev gift med Mourits Pedersen i Agerfeld, der blev Gaardmand i Nr. Omme og efter Anne Maries Død gift med hendes Søster Mariane. Inger Kirstine blev gift med Christian Peder Pedersen Vad i Arnsbjerg, Raasted Sogn. Deres Sønnesøn er Sognefoged Simon Vad i Arnsbjerg. Johanne Marie blev gift med Laust Vingtoft, Mette Catrine med Gravers Pedersen i Agerfeld.

Og Vindgab-Pigerne mødte ikke tomhændet i deres nye Hjem. Da Thomas Poulsen 1839 skødede Gaarden til sin yngste Søn *Poul Spaabæk Thomsen* for 800 Rd. plus Aftægt, blev der beregnet 280 Rd. til hver af Døtrene. Nævnte Poul har Kendingsnavnet Poul Søndervindgab. Den ældre Poul blev 1832 gift med Ane Kirstine Jensdatter fra Løgager. Samtidig købte han Nørre Vindgab. Og dermed havde Slægten Samling paa Sagerne. Navneforvirringen vilde været grænseløs, om ikke Vindboerne i en Haandevending kunde lave Øgenavne. I begge Hjem blev der Børn, som bar Navnene Thomas, Anne og Jens Peder. De to Poul'er bar som Børn Navnene Store Poul og Be'te Poul, en skidt Ordning, eftersom Be'te Poul blev den største. Nu blev Navnene Poul Søndervindgab og Poul Nargo.

I *Nørregaard* efterfulgtes Poul af Sønnen Jacob, der blev en ældgammel Mand. Hans Enke Ane Marie fyldte 80 Aar den 22. April 1938. Efter 1914 har deres Søn Peder Poulsen Gaarden.

Bjerregaard er fraskilt Nørre Vindgab 1877 og be-

bygget af Jacobs Broder Thomas Poulsen, som døde 1910. Den ejes nu af Sønnen Poul Bjerregaard.

Damtoft er oprettet 1908 af Poul Chr. Poulsen, hvis Søn Jacob nu har Ejendommen.

Skelvad er ogsaa udgaaet fra Nørre Vindgab, medens Bertel Daathers er fraskilt Sønder Vindgab. Men disse to Husmandsbrug, oprindeligt Lejehuse, har ikke været beboet af Slægten. Skelvad forbinder sig stedse i Tanken med Jens Rounborg og hans Familie. Engang brændte Huset for dem; en Hængelampe fik Skylden. Jens Rounborg gik udenfor og tænkte paa at gøre sig nyttig; pludselig jog han Haanden gennem en Rude og greb sin Brændevinsflaske, men slap den straks igen, den var omtrent smeltet. Siden gik han rundt og tiggede til et nyt Hus. Da han kom til N. P. Tingsager, svarede denne: Lad de døde begrave deres døde. Hvilket er udlagt: Lad de vantro hjælpe sig selv. Rounborg svarede: Saa er a rej, de kommer for lidt i æ Juer. — En Dag, Bertel Madsen kom forbi Skelvad, kaldte Sine Rounborg paa ham: Kom ind aa sej Fowal te be'te Jens; han løwwer e't, te do kommer igen. Bertel skulde til Konfirmationsforberedelse i Idum. Da han vendte tilbage, sad be'te Jens ude paa æ Kalgordig og spillede Harmonika. Og han lever endnu.

— Poul Søndervindgab blev gift med Else Poulsdatter fra Svendstrup. De fik mange Børn: Ane blev Kone i Blaabjerg, Pouline kom til St. Spaabæk og gift med sin Fætter Peder Mouritsen. Poul Christian blev gift med sit Søskendebarn Pouline i Svenstrup. Anne Johanne fik den Vind Degn C. Jensen. *Thomas Poulsen* blev næste Mand i Sønder Vindgab. Hans Hustru Marie var fra Sandfær. En af deres Sønner, *Jens Bak Poulsen*, har nu Gaarden, medens en anden, *Kristen Sandfær Poulsen*, 1911 oprettede *Hedegaard* paa Gaardens Østermark. Hans Datter

Marie er Husmoder i *Flidsminde*. To Sønner fra Vindgab er Gaardmænd i Vinding; andre er rejst til Amerika. Den talstærke, livskraftige Slægts Data kunde fylde mange Bøger.

Poul Søndervindgab havde været Hestegardist og var Karl for sin Hat. Han drak nødig anden Brændevin end Poul Andersens. Engang han laa paa Sygehuset for en

Marie Hedegaard med sine Sønner.

Kræftlidelse i Munden, undslap der ham dog følgende Reflektion: A er rej, te Poul bor nær nok ved æ O. — Da han skulde dø, vilde han som rimeligt var til Alters. Pastor *With* spurgte ham hvorfor. Poul var uklar, men svarede dog: For at faa mi Synder forladt.

BLAABJERG

Gaarden er fundet nævnt 1495. Den var 1552 beboet af Bartell Andersson og Jens Blaabjerg. Og i de følgende to Hundrede Aar var der sædvanligvis to Familier ad Gangen i Gaarden.

Jens Troldtoft, som døde 1869 har Ansvaret for føl-

gende Sagn: En Mand fra Blaabjerg var i Krig, og Konen hørte intet fra ham i flere Aar, hvorfor hun troede, han var død, og giftede sig igen. Men Manden var ikke død. Han kom hjem og genkendtes af sin lille Datter, der gik ud i Køkkenet og sagde: Far er kommet hjem! De blev alle tre boende i Blaabjerg til deres Død. — Historien minder betydeligt om Blichers »jenarmed Soldaat«.

Gaarden laa helt nede ved Aaen. Af Marknavne huskes Laang Krog, Stakked Krog, Stuer Krog, Gammel Havgo, Gaardsted, Hwolm Skywtawwer, Pinskrog, æ Kringel, Fløjlskrog, æ Fæn, æ swot Ba'k, æ Seksawwer, Naalleris og æ Rund.

Vi maa lade de allerfleste Blaabjergbønder uomtalte og nøjes med den Linje, som fortsætter i Blaabjerghus.

Christen Andersen efterfulgtes af sin Søn Anders Christensen, hvis Besætning 1678 var en Hoppe, en Ko og tre Faar. 1733 døde han som højaldrende Mand. Sønnen Laurits Andersen havde Gaarden efter sin Far, men døde før denne 1727. Enken Margrethe giftede sig med Pæ Christian Ølgryde, som døde 1738. Christen Mikkelsen giftede sig med Mette Eriksdatter Hvidbjerg 1753. Allerede det følgende Aar døde Mette efter seks Dages Barnenød, og Christen giftede sig med den unge Sidsel Gregersdatter, som 1756 bragte Tvillinger til Verden. Den ene af dem døbtes *Mette*, og det er hende, der bliver interessant. Da hun var 18 Aar gammel, trolovede Hr. Terkel hende i hendes Forældres Hus med en ung Mand af Troldtoftslægten *Peder Mouritsen* fra Kirkegaard. De fik en halv Snes Børn. Peder Mouritsen købte sin Gaard fra Krogsdal 1801 for 530 Rd. Pengene laante han i Enkekassen. Gaardens Hartkorn var 3.4.2.0 og dens Areal ca. 400 Td. Land. Peter døde 1813 70 Aar gl. Mette blev 89 Aar og døde først 1845. Da var Familien forlængst

gaaet fra Gaarden. Men Aftægtsfolk havde jo altid første Prioritet.

Den ældste af Sønnerne hed *Christen Pedersen*. Han fik Gaarden, som han genopførte efter Ildebrand. Herved gik han i Armod, skønt han havde kgl. Bevilling til at tigge til dens Genopførelse. Han afhændede derfor Blaabjerg til sin Broder Niels Pedersen, men tog et Stykke Jord fra, hvorpaa han opførte et Hus, som han fik i Livsfæste fra Gaarden. Dette maa være sket 1814. Christen Pedersens Hustru hed Inger Jensdatter. De fik syv Børn, hvoraf de fire yngste er fødte i *Blaabjerghus*, og her døde Christen Pedersen 1851 75 Aar gammel.

Et Par Aar efter blev det yngste af Børnene *Svend Christensen* gift med Mette Marie Jensdatter. De købte Ejendommen, som nu er paa godt 50 Td. Land; der holdes 6 Køer. Og Blaabjerghus er saaledes efter vore Begreber en pæn lille Gaard. Mette Marie og Svend fik 10 Børn, hvoraf nogle døde som smaa. Selv døde Svend 1903 82 Aar gammel. Ogsaa dennes Søn *Jens Svendsen* er nu død og efterfulgt i Gaarden af sin Søn *Peder Svendsen*.

Men vi kan skønne, at der er mange Ætlinger af den lille Mette, som den 16. August 1774 under festlige Former blev trolovet med Peder Mouritsen. Og dennes Aner rækker langt tilbage i Troldtoft.

Niels Pedersen, som overtog Blaabjerg efter sin Broder, blev gift med Christiane Sørensdatter, som 1820 fødte en Søn til Verden, der i Daaben fik Navnet Peder Blaabjerg. Da var man midt i den store Landbrugskrise. Og den store Pantegæld til Enkekassen slog Manden ud. Kassen begærede Blaabjerg til »absolut Salg« den 17. Maj 1825 paa Grund af en Restance paa 37 Dl. Sølv og 28 Dl. Sedler. 1813 kostede en Td. Rug 131 Rd., men den Tid var forbi. Nu skulde der 40 Td. Rug

til at betale Restancen. Hvorledes Pengeforholdene blev ordnet, kan ikke siges. Niels døde 1831 45 Aar gl. som Indsidder i Gaarden. Ni Maaneder efter giftede Enken sig med *Peder Pedersen* fra Rejkjær i Tiim. Denne Mand havde været Kasteljæger 1823—28; hans Soldaterbog er skænket til Holstebro Museum. Christiane døde fem Maaneder efter Brylluppet, nemlig den 30. Maj 1832, og 1833 ankom *Ane Espensdatter* til Blaabjerg som Peders Kone. Ane havde haft en bevæget Fortid. Hun var født i Halkjær i Stadil Sogn. Som ung Pige var hun gaaet til Holsten i sine Træsko og taget Plads paa Herregaarden Bøgeskov. Der blev hun gift med en Medtjener Niels Chr. Sanddal fra He. Men han døde. Og saa spadserede hun hjem igen i et Par nye Træsko. Da Peder Blaabjerg, som var hendes Fætter, spurgte, at hun var vendt hjem som Enke, gik han til Stadil og friede til hende. Hun døde 1895 92 Aar gl.

Ægteparret havde fire Sønner og to Døtre. En af Sønnerne blev skudt ved Dybbøl 1864. Den ældste Søn *Niels Chr. Sanddal,* født 1834, blev næste Mand i Gaarden og 1868 gift med Ane Poulsen fra Sønder Vindgab. Børn: Peder Gosmer, Ane Blaabjerg, Poul, Karen Bundgaard og Esper Chr. Nielsen.

Datteren Ane Blaabjerg blev gift med *Niels Chr. Jensen Katborg,* som havde Gaarden fra 1898 til 1923, da han døde af Tuberkulose. Fire af deres syv Børn er gifte og bosiddende i Kommunen. *Jens Katborg* har Slægtsgaarden.

GOSMER

Terkel Dorschæus stavede altid dette Gaardnavn Gosmar. Forledet er maaske det norske Gor »Søle, Dynd« og Efterleddet Mad »Eng«. Og Navnets Betydning skulde saaledes være »fugtig Eng«, hvilket passer godt til Lokaliteten. Men Navnet kan ogsaa være en afslidt Form af Gaasemyr »Gaasemose«.

Søren i Gaasmer nævnes 1629 og efter ham Christen Sørensen. 1678 boede *Telle Christensen* i Gaarden med Hustru og Børn. Besætningen var 1 Hest, 2 Køer, 6 Faar og 1 Svin.

Derefter nævnes *Kjeld Gosmer*, som imidlertid 1697 bliver til Kjeld Sandfær. De følgende Aar kender Kirkebogen ingen Beboere i Gaarden; men Fattigprotokollen har *Niels Gosmer* som Skatteyder og saa iøvrigt nogle Almisselemmer fra Gosmer, saaledes »den store Kaars-Drager Dorthe Gosmar«. Rysensten Justitsprotokol kender en Christen Tellesen i Gosmer, hvis Restance 1747 var større end Gaardens Værdi.

1766 holdt *Jens Jacobsen*, en Broder til Svend Straasø, Bryllup med Else Jørgensdatter fra Skovgaard. Et Aars Tid efter fik de Gaarden i Fæste. Else bragte ni Børn til Verden, døde saa 40 Aar gammel og fik det sidste Barn med sig i Kisten. Aaret efter, 1784, havde Jens Barn til Daab med sin anden Hustru Maren Andersdatter. — Anders i Blaakjær havde imidlertid faaet Skøde paa en Del af Sognets Gaarde under Udstrup, deriblandt Gosmer, som han atter solgte til Jens Jacobsen 1793. Samme Aar døde Jens. Maren giftede sig med Knud Knudsen, døde saa 1808, hvorefter Knud giftede sig saa betids med Ane Margrethe, at han 1809 kunde faa en Datter døbt Mette Lene.

De følgende Ejere var Jens Christensen 1814, Niels Olesen 1827, Niels Jensen 1831, Knud Chr. Jensen 1832, Jens Peter Knudsen, Jens Marinus Pedersen, Peder Blaabjerg Nielsen og Hans Daather.

Traditionen siger, at *Niels Olesen,* der var Snedker, har opført Laden i Aaret 1802; den stod til 1908. Hvordan det kan rime sig, ved jeg ikke. En Datter af ham

var gift med Hans Fromborg, og han er saaledes An Højbjergs Morfar. Han døde 1832 70 Aar gl. som Aftægtsmand i Gosmer, der en Del Aar var stærkt belagt med Aftægtsfolk.

Knud Chr. Jensen og Hustru Johanne Pedersdatter fik Gaarden 1832; de kom fra Ulfborg og medførte Mandens Forældre som Aftægtsfolk. Selv døde Knud paa Aftægt i Gaarden 1873.

Den næste Mand *Jens Peder Knudsen* var hans Søn. Hustruen hed Mariane Nielsdatter. Hun fødte 12 Børn til Verden i Aarene 1859—81. De fik alle Efternavnet Pedersen: Johanne Marie, Niels Chr. Pedersen alias *Niels Kjær,* Knud Christian, Søren, Kirsten Margrethe, Esper Blaabjerg, Jens Christian, Jens Marinus, Mette Kirstine, Tine Marie, Christian og Peder Andreas. Jens Peder Knudsen døde i Staby 1914 82 Aar gl.

Sønnen *Marinus Pedersen* havde dernæst Gaarden. Kreditforeningen overtog den og solgte den 1909 til *Peder Blaabjerg Nielsen* fra Blaabjerg. Peder Blaabjergs Hustru var en Datter af Plantør David Kristensen i Straasø og hed Johanne K. Kristensen. Hun døde efter sin 12. Barselfærd og fik den lille med sig i Kisten. De øvrige Børn, 5 Døtre og 6 Sønner, er smukke granvoksne Mennesker. 1938 døde Peder Blaabjerg ganske pludseligt. De seks Sønner bar ham til Graven. — Hans Daather købte Gosmer af Kreditforeningen 1930 for 14500 Kr. Til Gaarden hører godt 100 Td. Land, de 70 i Drift. Der holdes 6 Køer.

BLAAKJÆR

Navnet hidrører efter Anders Kjærs Mening fra en Græsart i Mosen af blaalig Farve. Gaarden findes nævnt i de ældste Skattemandtal som Selvejergaard under Bøvling Len. 1629 ejedes den af *Chr. Knudsen,* som en Tid

var Kirkeværge. Den næste Mand hed *Søren Christensen;* hans Besætning 1678 var 1 Hoppe, 2 Køer, 2 Ungnød og 5 Faar. Han efterfulgtes af sin Søn *Niels Sørensen,* som døde 1712 kun 32 Aar gl. efterladende sig Enke og mange Børn. Af disse Børn blev Jens Gaardmand i Svenstrup og Stamfader til Vindgabslægten. Anne Marie kom til Nørre Lund, indgift i Sørenslægten.

Efter Niels Kjærs tidlige Død giftede Enken Karen Jensdatter sig med en Mand fra Lystbæk, der hed *Christen Jepsen.* Der blev ingen Børn. Hun døde 1753 82 Aar gl. Christen, der var 63 Aar, giftede sig med en ung Pige, der ogsaa hed Karen; hun fik en Datter, som i Daaben kaldtes Karen, som Navneskikken bød. I 1768 døde Christen Jepsens Kone 41 Aar gammel, og to Aar efter døde han selv 80 Aar gammel. Og dermed var den lille Karen, som var 15 Aar gammel, baade fader- og moderløs. »Gud i Naade forsørge den unge Daatter for Jesu Skyld«, skriver Terkel Dorschæus.

Anders Kjær og Hustru.

Gaarden kom derefter i den nuværende Slægts Besiddelse. Den første Mand hed *Anders Pedersen* og var fra Idumlund; han blev 1772 gift med Maren Christensdatter fra Høgsbjerg, og samtidig fik de Gaarden. De fik en halv Snes Børn, hvoraf en Del døde som smaa. 1782 fik han Skøde af Jens Tang. Se S. 71.

1803 lod Anders Pedersen tinglæse: Naar jeg og min

Kone dør, skal vor Søn Peder Andersen have min iboende Gaard af Hartkorn 2.3.2.0 med Tiende samt en købt Eng, *Fæls Eng* kaldet, med fuld Ejendomsret for 900 Rd. og med Pligt til at udbetale hans 4 Søstre 150 Rd. hver samt give dem en Seng og gøre deres Bryllup. De Søstre, som ikke giftede sig, skal have Ophold og Ildebrand i Gaarden. — Meningen er, at Peder Andersen skal arve 300 Rd. og de fire Søstre tilsammen 600 Rd. — Faa Aar efter døde Anders Kjær, og hans Enke Maren døde 1812 71 Aar gl.

Peder Andersens Kone var Mette Jensdatter fra Pøel i Nr. Omme. Børn: Anders, Christen, Svend Isager, Maren, Niels og Else.

Af disse Børn blev Christen gift med Maren Christensdatter fra Kirkegaard; de kom til at bo i Røddinglund og er Hanne Kjærs Forældre. Maren blev gift med Peder Nielsen i Hestbjerg. Niels fik Gaard i Pøel. Svend Isager kom til Klejnstrup. Else blev gift med Peder Jacobsen i Viholm.

1827 døde Peder Andersen. Enken sad for Gaarden til o. 1840, hvorefter den ældste Søn *Anders Pedersen,* som var født 1812, fik Skøde. Han giftede sig som halvgammel Mand med Enken fra Vingtoft, og samme Aar, 1858, døde han af Tuberkulose. Paa denne saare almindelige Maade kom Blaakjær ud af Slægtens Besiddelse. Men Else, som jo var gift med Peder Jacobsen i Viholm, fik sin Mand bevæget til at købe Gaarden. Om Slægtens og Gaardens videre Skæbne se Anders Kjærs Optegnelser. Børn: Else, Matilde, Peder, Kristen, Berg, Julie, Sigurd, Frederik, Alma, Astrid og Faber.

Men hvem var Peder Jacobsen? Han var Søn af Jacob Pedersen og Hustru Inger Lauritsdatter, der begge var fødte i Idum, saa dette Sogn har Hovedansvaret for Blaakjærslægten.

Blaakjærhus eller Saa'nhus.

Et Blaakjærhus fandtes allerede 1663, da Anne Fonager døde der 104 Aar gl.

Da Michael Dorschæus 1777 købte Skovgaard, flyttede Jens Jørgensen ind i Huset. Jens kom paa Fattigvæsenet og døde paa Omgang 92 Aar gl. Om en af hans Sønner, Iver Jensen, hedder det, at han var et skrøbeligt Menneske, der med Møje fremslæbte sit Legeme ved Hjælp af tvende Krykker. Han kunde dog fortjene noget lidet ved at sno Revlingereb.

1833 var der endnu Rester af Skovgaardslægten i Huset, men tillige et ungt Par, Nis Jørgensen og Hustru Maren Lauritsdatter fra Sønderjylland. Af deres mange Døtre blev Nielsine gift med Rebslager Jens Rounborg Hansen og Christiane med Smed Peder Bertelsen. Nes-Slægten flyttede o. 1860 til Skelvad og Mads Pøel boede derefter nogle Aar i Saa'nhus. Hans Datter Karen blev gift med Jens Jensen, Ulkjær, der senere fik oprettet en Ejendom et Par Hundrede Meter vesten Gammelvind. Jorden hed Hywland og Huset Hywlandhus. Manden kom saa til at hedde Jens Hywland, et Navn, han førte med sig til et Voldstedhus, der nu er lagt under Moselund.

1869 fik Smeden Peder Bertelsen og Christiane Saa'nhus. Han kaldtes æ be'te Smed og havde en gevaldig Fortid; han havde været Beslagsmed hos de Randers Dragoner og med i 1848. Han havde været gift engang før og var den lykkelige Fader til 12 Børn, hvoraf det yngste, Jens Dusinius, nu bor paa Holstebro Bymark. Hans anden Hustru Christiane bragte ham 11 til. Og samtlige 23 Børn drog han selv op. Han var lutter Glød, siger hans Nevø Nis Jørgen Hansen; han ku gaa'l som en Kok og mæs som en Præst. Bitte Ven! bitte Ven! sagde han altid, ogsaa da han dejsede under æ Hingst

i Skold, som han var taget ind at beslaa paa sin Hjemtur fra Holstebro. Jens Skold var rej, æ Hingst sku træj æ Tærmer aa æ Lyw aa ham. Bitte Ven! bitte Ven! sagde Smeden og var oppe igen som en Staalfjeder. Han havde altid travlt, ogsaa naar han spiste. Bordbønnen sluttede jo med Amen, næste Periode begyndte med Christiane, og Peder Smed fik da følgende Forbindelse i Stand: Amen Christiane gi mæ æ Fisk.

Deres Søn *Marinus Pedersen*, gift med Bertel Tolstrups Datter, har forvandlet Saa'nhus til en af Sognets bedste Ejendomme. Ogsaa han har mange Børn, deriblandt Clara, der er Husmoder i Bahr.

Vestertoft

skal være opført af Niels Soels, og han boede der 1864, da hans Hustru bragte ham et Barn til Verden. Hun hed Anne Marie Hansen og var skrap. Han var Murer og Tømrer. De kom senere til at bo i et Hus, hvor Landevejen skærer Præstevejen. Og herfra fik Manden en sømmelig Jordefærd 1892. Laust Viholm stod i Døren og modtog Gæsterne med Brændevin. Ved Siden af ham stod en Kvind'mennesk' med Kager. Saa kom Præsten, og det distraherede dem lidt. Han kunde ikke lide den Drikken Brændevin.

Vestertoft hed oprindelig *Spidshus* efter Marken, der gik i en Spids hen mod Krawris. Væggene faldt ind efter Niels Soels Bortrejse. Og Blaakjærs Høveder gik inde i Stuen. Men 1869 holdt den 23-aarige Jens Peder Nielsen Bryllup med den 30-aarige Kirsten Marie Lauritsen og belavede sig paa at fejre Hvedebrødsdagene i Vestertoft. Manden kaldte Vindboerne *Pæ Neb* og Konen »Kjen op og ned«. De var kun et Aars Tid i Hytten. Else Catrine husker, de boede i Vildkilde. Han kørte forbi Gammelvind ned i Engen med en rød Tyr. Jens

Svendsen har fortalt Larsen-Straasø, at Pæ Neb var den første, der byggede i Skaarmose. Han var en bitte sjov Klør. — Siden opførte han en Rønne, som nu er lagt til Flidsminde. I dette Hus besøgte Thomas Vindgab ham. Han husker, Pæ Neb aad Kaal af en Gryde; Hunden Valter sad ved hans Side og slikkede Skeen under Bunden, saa den ikke skulde dryppe; det maatte den godt, men Pæ Neb sagde dog for hver Hentning: saa, saa Valter!

1870 fik *Jens Pedersen*, Hallundbæk i Hodsager, og Hustru Inger Christensen Ejendommen. Børn: Hanne, Sine, Peder, Kristen Kjær Pedersen, som er Tømrer i Ørnhøj, Anton, som er Post i Holstebro, og Mariane, der er gift med Postbud Pedersen i Fredericia. — Sønnen Peder, kaldet *Pæ Drejer* efter Bedstefaderen, der var Rokkedrejer, havde dernæst Ejendommen, som han solgte til Jens Bak, der kom fra æ Snurr i æ Sønder Sogn og er omtalt der. Peder Drejer arvede Postturen efter sin Far og flyttede til Holstebro, da der skulde være kørende Post. Vestertoft er nu en Ejendom med 27 Td. Land Ager og Eng; der holdes 4 Køer.

BAHR

Navnet betyder maaske ligesom Barild en øde Plads at bygge paa (Kalkar). Imod denne Tolkning taler Forekomsten af Formen *Baarn* blandt Mogens Gøyes Købegods 1552. 1663 kaldes *Bar et Gadehus* under Herregaarden Øhrs, og Afgiften var 1 Dl. Huspenge aarlig. 1683 var Gaarden udlagt til Ryttertjeneste under Kgl. Maj. Hartkornet 1.1.3.1.

Ved Gadehus forstod man et jordløst Hus, opført paa Landsbyens Gadejord. Et saadant Hus har Bahr aldrig været, da der hverken var By eller Gadejord ved Ejendommen. Bahr var som de fleste andre Ejendomme i

Sognet en gammel Enestegaard. Og den har gennem Tiderne været beboet af mange Mennesker, hvis Skæbne vi ikke skal gøre Rede for her.

1803 havde Bahr to Ejere, der begge deltog i Tvis Klosters Godsudskiftning. Hartkornet deltes ligeligt mellem dem. 1805 købte *Morten Pedersen*, Rindumgaard, den ene og 1808 den anden Gaardpart og lagde dem sammen til een Gaard, som han 1840 solgte til *Jeppe Madsen Brøde*, der var 33 Aar og samme Aar holdt Bryllup med den lidt yngre Pige Mariane Christensdatter. Af deres Børn blev Ane Catrine gift med Poul Sørensen kaldet Poul Buul, Mads Christian købte Sønder Røjkjær og *Christian Mathias Jeppesen* blev næste Ejer af Bahr. Dennes Datter *Marie* var næste Ejer. 1922 solgte hun Gaarden til sin Broder *Marinus Jeppesen*.

Til Gaarden hører godt 300 Td. Land, men det er ikke godt alt sammen. 1683 kaldtes »Vege agre« ond Rugjord af idel rag Sand med Lyng mest overgroet og i lang Tid ej opbrudt. Agrene gav to Kærve og hvilede saa i 12 Aar. — Nu er der 85 Td. Land i Drift, og der holdes 10 Køer.

SANDFÆR

Sandfær var i det 16. Aarhundrede forlenet til følgende: 1526 Mogens Juel, 1551 Niels Krag, 1559 Oluf Krabbe og 1563 Palle Juel.

Ingen af de fornemme Herrer boede paa Gaarden, som snart efter kom under Bøvling Slot og senere under Udstrup, hvorfra Anders Kjær købte den 1784, for 1798 at videresælge den til den iboende Bonde Kjeld Sørensen. Gaardens gamle Anseelse gik rent i Glemme, Hartkornet blev 1688 2.5.3.1, hvilket dog nok var for lidt. 1844 blev det 3.1.3.0.

Gaarden er med sine 600 Td. Land, hvoraf en Trediedel Ager og Eng, den største i Sognet. Af gamle

Marknavne huskes Kirkedal, Mølholm, Slumsbjerg og Vindgabs Hale.

Bonden i Gaarden 1629 hed *Sibast Pedersen*, 1678 Peder Sibastsen. *Kjeld Nielsen* var næste Mand og efterfulgtes af Sønnen *Telle Kjeldsen*, som 1718 ægtede Anne Sørensdatter af Skovgaard. Telle døde 1783 90 Aar gl.

Deres ældste Søn hed *Søren Tellesen* og blev 1748 gift med en Pige fra Røjkjær, som hed Else. Børn: Anne Marie, Kjeld, Christen, Karen og Telle. Af disse Børn blev Telle gift med Mads' Enke i Røjkjær, men døde faa Aar efter, 1797, efterladende sig en stor Formue. Enken skovlede nye Summer ind ved at udparcellere Søndergaard.

Kjeld Sørensen, f. 1751, fik Gaarden, som han blev Selvejer af. Hustruen Karen Knudsdatter fra Troldtoft bragte 10 Børn til Verden, hvoriblandt Dorthe, der gift med Hans Pedersen, Røjkjær, blev Mor til den senere Kirsten Marie Sandfær, og det vil altsaa sige, at Vindgabslægten maa indsætte ovennævnte Sandfær-Bønder i deres Anetavle. Kjeld Sørensen døde paa Aftægt i Sandfær 1839, Hustruen tre Aar før.

I Kriseaaret 1827 var der flere Gange Ejerskifte; men det endte da med, at *Christen Hansen*, Nørgaard i Staby, 1829 giftede sig med den 44-aarige Pige Sidsel Pedersdatter af Troldtoft og købte Gaarden. Dermed var Krisen dog ikke til Ende; der blev ingen Børn. Saa døde Sidsel 1858, og den 60-aarige Christen Hansen giftede sig med Kirsten Marie; hun var 34 Aar og fik to Piger, Sidsel Sandfær og Kirsten Marie. 1863 døde Christen Hansen, og Enken opnaaede Aaret efter at føde sin afdøde Mand et Drengebarn til Verden samt at blive gift med Ungkarl *Jens Bak* fra Ulfborg, og saa blev der atter et Par Pigebørn: Mette Marie og Christine Marie. — Kirsten Marie blev 19 Aar gammel Husmoder i Sdr. Vind-

gab. Jens Bak døde 1887, og Aaret efter blev Sidsel Sandfær gift med *Jens Laursen* fra Trækris. Dette Par fik Gaarden. Christine Marie, som kaldtes Stine, er gift med Søren Østergaard i Ulfborg.

Jens Laursen mageskiftede Sandfær med *Niels Peder Mortensen,* Halgaard i Tvis. Denne Mand vilde gerne i By, Sønnerne gik paa Jagt, fattige var de og styrtede til Købmand, saasnart en Høne havde gjort et Æg. I de følgende Aar var der hyppigt Ejerskifte, og Gaarden kom ganske ud af Drift. En Tid var der ikke andre Dyr i Gaarden end en Kat, siger An Blaabjerg. Grosserer *Poul Lassen* ejede den i Gullaschtiden og drev den ved Bestyrer. Der opførtes et Faarehus til 12,000 Kr., beregnet til 100 Faar. Grossereren rejste til England og købte Avlsdyr, en Tyr og tre Kvier, til 20,000 Kr. Egnens Folk var uimponeret; de gav Tyren 2. Præmie paa det lokale Dyrskue. — Grosserer Lassens sidste Bestyrer *Iver Toft* fra He købte Gaarden 1925 for 70,000 Kr.

Kun een Ejendom, *Sandfærhus* paa godt en Snes Td. Land, er udgaaet fra Sandfær. Stedet, hvor den ligger, kaldte gamle Vindboer Vibskrææv. Den ejes af Frederik Broe.

KIRKEGAARD

Gaardens Navn er ikke gammelt. Tamis ved Kirken kaldes Bonden 1629; han var Kirkeværge. Næste Mand hed Niels Thomassen. Konen Karen skulde 1653 have 2 Mk. for at holde Kirkegaardsdiget ved Magt. »Ved Kirken« kaldes Gaarden i mange Kilder det følgende Aarhundrede.

1742 fik en Mand fra Troldtoft Gaarden. Han hed *Mourits Pedersen* og var gift med Anne Pedersdatter, og efter hendes Død med Maren Christensdatter. Der blev mange Børn; to af Sønnerne hed Peder Mouritsen, den ene blev Mand i Agerfeld, den anden i Blaabjerg. Datteren Anne Malene blev Kone i Voldsted, Svend var Skoleholder 1787, og *Christen Mouritsen* fik Gaarden. Med sin anden Hustru havde Christen Døtrene Anne, gift 1840 med Moust Christensen i Bakhus, Vinding S., og Maren, gift med Christen Pedersen (Hanne Kjærs Forældre), og Sønnen *Gravers,* der fik Gaarden og blev gift med Petrea Madsdatter fra Halkjær. Han drak sig ihjel

Carl Kirkegaard og Hustru i deres Have. P. Vad, fot.

1855, og Petrea giftede sig med Nis Lauritsen, kaldet laang Nis, en grimme jen! siger Hanne Kjær. Christen Mouritsens Enke, gamle Johanne Marie Graversdatter, kunde ikke holde ud at være i Gaarden for laang Nis og flyttede over til Datteren Maren i Rødding. Hun var ellers en mandhaftig Dame. Else Catrine Frydendal husker, hun tyllede et Glas Brændevin i hende, en Dag hun var der i et Ærinde. Naar Stormen hylede under Ladetaget, sagde hun: den Slemm' er derinde og ska jesteds ud. Efter laang Nis' Tid i 50'erne drev Kreditorerne Gaarden

ved Bestyrere, af hvilke der var mange. *Carl Kirkegaard* købte den 1904 af Ejendomshandler Mourits Bøndergaard for 10,400 Kr. Carl Kirkegaard er gift med Kjeld Mohrsens Datter Karen. Han har været Sognets virksomste Kommunalmand den sidste Menneskealder og er nylig blevet Dannebrogsmand. Gaarden har smukke Bygninger; der holdes 20 Køer.

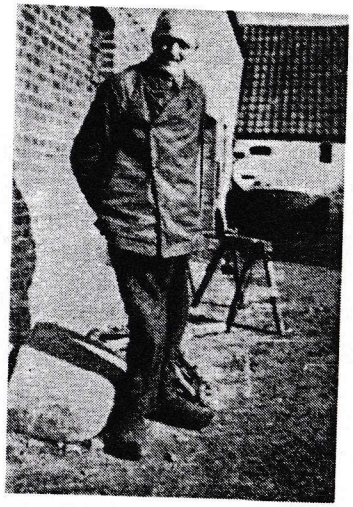

Købmand Jensen. P. Vad, fot.

Kirkebyen, som er vokset frem paa Kirkegaards Mark, bestaar af 12 Ejendomme, hvoriblandt Missionshuset, bygget 1896, og Forsamlingshuset, bygget 1912. Ældst er Købm. Jensens Gaard, som nu ejes af dennes Søn Mogens Chr. Jensen. Da Købmand Jensen 1895 oprettede sin Ejendom paa Parcel 2 c fra Kirkegaard, sagde Jacob Kyndesen og Jens Skold, at Jensen kunde holde en Ged og maaske et Faar paa Stedet. 1924 gav Mogens Chr. Jensen 25,000 Kr. for Gaarden, som er paa 89 Td. Land; han holder 14 Køer.

1922 opførte Peder Pedersen *Lyskjær* paa Kirkegaards Mark, og 1931 fik Kjeld Kirkegaard opført den smukke Ejendom *Vesterbo* vesten for Faderens Gaard. Andreas Pedersens Ejendom *Solhjem* er opført Aar 1900.

Degnen, Præsten og Jens Troldtoft gik sædvanligvis om i Kirkegaard efter Gudstjenesten for at spille Kort. Det var et rart Sted. Johanne Marie solgte Brændevin. Engang Niels Soels og Laust Glavind var til Stede, saa

hele Selskabet Laust Glavind forsvinde i Ølkruset, saa kun Skægget var at se. Han fik fire Skilling for Kunststykket. — Braan æ Lys og gi æ Kort! sagde Jens Troldtoft, efter at Betalingen var erlagt, og saa spillede man videre.

TROLDTOFT

Troldtoft laa o. 1600 og vist helt til Reformtiden under Voldbjerg i He Sogn. Gaarden har i alle de mange Aar været i samme Slægts Besiddelse.

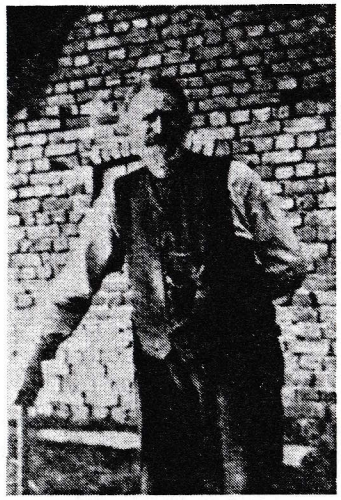

Moust Troldtoft ved sin Gavl. P. Vad, fot.

[1]) Den først kendte Mand hed *Anders*.

[2]) Hans Datter *Anne Andersdatter* blev 1646 gift med Jens Jensen, som blev Kirkeværge, og hvis Landgilde sattes til Hartkorn 9.1.1.1. Gaarden var altsaa den højst vurderede i Sognet, Arealet ca. 1500 Td. Land. Besætningen 1678 var ogsaa Sognets største: 2 Heste, 2 Køer, 2 Ungnød, 10 Faar, 1 Svin og 2 Bistader. Børn: Jens, Anders, Maren, Karen og Peder.

[3]) *Maren* blev næste Husmoder og gift med Peder Knudsen. Børn: Søren og Anders. Efter Marens Død giftede Peder sig 1695 med Karen Svendsdatter. Børn: Bertel, Knud, Maren, Mourits, Svend, Johanne, Knud f. 1715, Mette og Karen. Mourits blev Mand i Kirkegaard.

[4]) Den yngste *Knud Pedersen* fik Gaarden og blev 1753 gift med Sidsel Iversdatter af Vindgab. Børn: Peder, Karen og Johanne Marie. De to Piger kom godt i Vej, Ka-

ren blev gift med Kjeld Sørensen i Sandfær og Johanne Marie med Enkemanden Poul Jensen i Store Spaabæk.

[5]) *Peder Knudsen* fik Gaarden og ægtede 1781 Karen Sørensdatter af Sandfær, saa der blev dobbelt Svogerskab mellem Sandfær og Troldtoft. Børn: Sidsel, Sidsel, Søren, Knud, Svend, Jens, Jens f. 1793, Mads, Niels. Af disse Børn blev Sidsel Husmoder i Sandfær, Knud blev gift med Sidsel Sandfær og ejede en Tid Nr. Vindgab.

[6]) *Jens Pedersen* blev 1832 gift med en Pige af Slægten, Mette Kirstine fra Agerfeld. Hendes Far hed Peder Mouritsen og var Søn af ovennævnte Mourits. Børn: Peder Agerfeld, f. 1833, Karen, Peder, Johanne Catrine, Christen Sandfær, Niels, Johanne Catrine, Niels Christian, Niels Christian. 5 af Børnene naaede den voksne Alder. Karen blev gift med Kjeld Mohrsen 1860, men døde ung, hvorefter Kjeld ægtede Søsteren Johanne Catrine.

[7]) *Peder Agerfeld* blev 1862 gift med Karen Pedersdatter. Børn: Peder Kirkegaard Jensen, Sti Kirkegaard Jensen, Niels Christian, Mourits Troldtoft, Christen Sandfær Jensen.

[8]) *Mourits Troldtoft*, der er født 4. Febr. 1870, overtog Gaarden 1898. Han har med Hustruen Maren en stor Flok Børn. — De fleste Beboere i Troldtoft naaede en høj Alder. Mangfoldige Mennesker maa søge deres Aner i den gamle Gaard.

— Først 1860 og de følgende Aar blev Gaarden udparcelleret. *Kjeld Mohrsen* opførte en Gaard østen *æ Kyk*, og Peder Agerfeld byggede søndenfor og boede der, til han 1869 overtog Hovedgaarden. Det nye Sted fik saa Broderen be'te Per, der 1908 efterfulgtes af Sønnen Jens Troldtoft Jensen, medens *Engbjerg* udskiltes til Christen Jensen 1909. Endnu en Broder Niels Chr. Jensen opførte 1913 det Hjem, som nu tilhører Niels Kamp. *Kristiansminde* ejes af Marie Damgaard. *Grundflod* er opført o. 1863 af Degnens Søn Jens Grydgaard. Efter ham

fulgte Anders Albertsen, hvis Søn Albert Albertsen bor i Damtofthus ved Agerfeld. *Krathus* skal være opført o. 1866 og først beboet af Wolle Krat, hvis hele Besætning var en Ged, som et Skarnsmenneske skød. Nu er Krathus en smuk Ejendom og ejes af Petrine Damgaard; der holdes 3 Heste, 8 Køer og Opdræt. Kjeld Mohrsens Gaard brændte 1913 og er ikke siden genopført.

— Man har altid faat nø godt Snak i Troldtoft. Man fortalte Terkel Dorschæus, at Gaarden var en gammel Herregaard, at der havde levet fede Aal i Grundflod og andre Søer, hvis Navne var Bredflod, Hulflod, Nørsø og Gjæssø, og saa var en Karl med Hest og Vogn sporløst forsvundet i en Bløde ved Aaen. Ingen Steder blev man saa længe ved at brænde Brændevin som i Troldtoft. Men omsider gemte Jens Troldtoft dog Brændevinstøjet under en Enebærbusk østen æ Kyk. Her laa det længe og blev saa halvvejs glemt. Saa en Dag fandt Kjeld Mohrsens Kone Karen det. Hun tog det med hjem og stak det op under Tagbrynet. Kjeld bar det siden ned til Gaarden, hvor det blev gemt i Kælderen. Snart efter kom Kontrollørerne i et pænt Køretøj ad Straasøvejen; en Tjenestekarl havde meldt ham. Jens skyndte sig hjem fra Marken for at gemme Tøjet hos sin Kone, der laa i Barselseng (?). Men Kontrollørerne kom først og skaffede Jens

Den 90-aarige Mette Christine Jacobsen fortæller Lærer Jespersen Sognehistorie i Krathus, Petrine Damgaard hører veltilfreds efter. P. Vad, fot.

en Bøde paa 40 Rd. Jens havde tænkt at bruge Kobberpiberne til Træskokramper. Det bløw nowwer dyre Kramper! sagde han siden.

STRAASØ

I det 17. Aarhundrede er følgende Mænd fundet nævnt som Fæstere i Straasø: Niels 1654, Christen Nielsen 1656, Jens Jensen 1678, hvis Besætning var 2 Køer og 1 Svin, Peder Troulsen 1695, og *Niels Jacobsen.* Sidstnævnte efterfulgtes af sin Søn *Jacob Nielsen,* som 1718 blev gift med Karen Jensdatter fra Vindby. Med denne og sin anden Hustru Maren Nielsdatter, der overlevede ham og styrede Gaarden som Enke i 17 Aar, havde han i det mindste 13 Børn, hvoriblandt *Svend Jacobsen,* som 1761 blev gift med Anne Jensd. Der var Skifte dette Aar efter Faderen. Om Børnene hører vi, at Jens Jacobsen var rejst til København, og ingen havde hørt eller spurgt noget om ham i to Aar. Maren var gift med Niels Laugesen i Fuglsang, Karen med Jens Poulsen, Ulfborg, og Kirsten med Niels Lauridsen Skold. *Besætningen* var 2 Heste, 7 Køer, 1 Kvie, 3 Kalve, 2 Stude, 20 Faar, 3 Vædre og 1 So. Der var i Gaarden 2 Vogne, 1 Plov, 1 Harve og Værktøj. I Stuen var der 4 Senge. Indgæld 86, Udgæld 116 Rd., intet at arve. Gaarden laa under Sdr. Vosborg. Svend Straasø

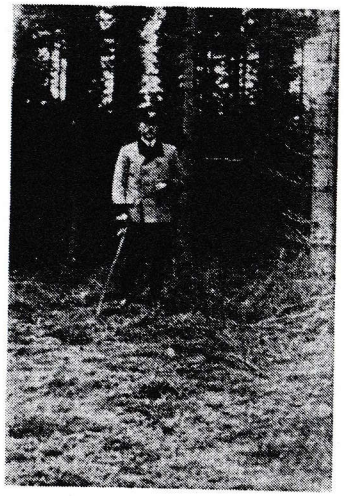

Skovfoged Larsen i Straasø Plantage. P. Vad, fot.

blev 1794 gift anden Gang med Niels Trækris' Søster, men Gaarden var ved denne Tid i Niels Jacobsens Besiddelse, og Fæsteren hed *Albert Christensen.* Albert var Sognefoged 1794 og meget benyttet som Taksationsmand. Hans store Gæld, S. 72, havde nær slaaet ham over Ende i Kriseaarene, men han efterfulgtes dog af Sønnen *Jens Albertsen,* hvis Datter Mariane 1843 blev gift med *Jacob Neb* fra Røjkjær. Efter Jacobs Død giftede hun sig 1854 med den 26-aarige *Niels Eriksen* Frydendal fra Raasted, som 1862 mageskiftede Straasø med *Peder Poulsen* fra Nees. Dennes Plejedatter Maren blev 1875 gift med *Niels Chr. Kjær,* som fik Gaarden. 1891 solgte han den til Hedeselskabet.

Skovfoged Larsen fortæller:

»Straasø Plantage er anlagt Aaret 1891. Størrelsen er 2350 Td. Land, hvoraf knap Halvdelen er beliggende i Vind Sogn, Resten i Ulfborg. Indkøb af Arealerne blev foretaget af Hedeselskabet, men umiddelbart efter overtaget af Staten. Der blev dog ansat en Mand fra Hedeselskabet som Plantør. (Det samme var Tilfældet i Hoverdal Plantage i Hover og Thorsted Sogne, der blev anlagt samme Aar). I Vind Sogn købtes Gaarden »Straasø« med ca. 700 Td. Land. Bygningerne blev anvendt til Plantørbolig. Endvidere købtes 402 Td. Land fra »Fuglsang« for 1990 Kr. 99 Øre.

I Ulfborg Sogn købtes ca. 800 Td. Land fra Vosborg og mindre Arealer fra 6 andre Gaarde. En Overgang var betydelig større Arealer i Ulfborg i Handelen, men en Mand ved Navn Peter Bukbjerg fik det hele til at strande; han vægrede sig bestemt ved at sælge sin Hede og saa maatte Køb af de længere ude beliggende Stykker ogsaa opgives.

Plantagens Erhvervelse, inkl. Omkostninger udgjorde 20691 Kr., samt en aarlig Afgift paa 200 Kr. til en Af-

tægtsmænd fra Straasøgaard, saalænge han levede — vist 15 Aar?

Købesummen for Straasø var iøvrigt 6000 Kr. plus 150 Kr. for Høsten. Tilplantningen skred hurtigt frem i de første Aar, men aftog efterhaanden (antagelig fordi det blev vanskeligere at skaffe Penge).

I Aaret 1895—96 var Plantagens Udgifter 8660 Kr., hovedsagelig til Kulturarbejde, 1909—10 5200 Kr. og 1925—26 4970 Kr.; for det sidste Aars Vedkommende maa ydermere regnes med ca. den dobbelte Arbejdsløn. Ialt er nu tilplantet ca. 3/4 af Arealerne.

De første Indtægter ved Salg af Træ var i 1911. (Hvor meget kan jeg ikke se). 1925—26 solgtes Træ for 5798 Kr., 1935—36 for 13078 Kr.

Det sidste Tal er allerede overskredet indeværende Aar, der antagelig vil komme paa ca. 20000 Kr.

Straasøgaard, den 12. November 1936.

K. M. Larsen.

Om et Stykke Hede i Ulfborg Sogn fortæller K. L. Vestergaard, Ulfborg (J. A. T. II 51): »Da S. Vosborg blev udskiftet, fik et Hedeareal paa 700 Td. Land 2 Td. Hartkorn. Det syntes Ejeren var for meget, og forærede det til Udstrup i Faddergave. Men Manden der blev hurtigt klog paa, at det ikke kunde betale sig at have et Stykke Hede med saa meget skattepligtigt Hartkorn, og solgte det til en Aftægtsmand i Fjand, som intet ejede og ingen Skat betalte. Saa lod Staten det bortsælge paa Ringkøbing Raadstue til Anders Ulkjær for Skatterestancen, Anders fik efter Ansøgning Hartkornet halveret. Nu har Staten atter købt Heden til Plantage«. —

Den første Plantør hed *David Kristensen;* han var født i Sdr. Vissing og døde paa Holstebro Sygehus 1905 45 Aar gl. En Datter af ham var gift med Peder Gosmer.

Han efterfulgtes af *Plantør Tang,* som døde i Holstebro 1936. 1934 fik *Skovfoged Larsen* Ansættelse ved Straasø og Hoverdal Plantage.

— Jens Albertsen døde 1868 som Aftægtsmand i Straasø 80 Aar gl. Hans Søn *Albert Jensen* opførte et Hus paa Straasø Mark tæt ved Sandfær Aa, hvor han boede til sin Død 1888. Sønnen Jens Chr. Albertsen solgte det til Staten og flyttede til *Straasøhus* ved Thorsted Skel. Dennes Tvillingbroder *Anders* kom til *Grundflod.* En ældre Broder kom til Nees og er Far til Pastor Simon M. Albertsen, tidligere Missionær i Indien.

Sofiedal paa Straasø Mark er et smukt Landbrug paa 70 Td. Land. Det er fraskilt i Eriksens Tid og først beboet af cand. phil. Hans Nicolaj Nørskov og Hustru Jacobine Sophie Schjoldann, som 1858 havde Barn i Kirke og gav Huset det flotte Navn efter sin Hustru. Familien var der kun kort Tid. 1862 Niels Nielsen fra Sdr. Nissum. 1876 Niels Marinus Jacobsen og efter ham Sønnen Jacob Jacobsen og dennes Søn Aage Jacobsen.

FUGLSANG

Denne Ejendom er oprettet 1752 af Hr. Friedenreich til Krogsdal. Den kaldtes *Fældhus* efter Fæls Eng. Men allerede 1761 forekommer ogsaa Navnet Fuglsang. Den første Mand i Huset var *Niels Laugesen Sigh,* der var gift med Jacob Straasøs Datter Maren, med hvem han havde otte Børn, der, saa snart de blev voksne, ernærede sig som Skrædere og Vævere. Ingen af dem fik Huset. Næste Ejer var *Christen Madsen Kæmpe,* som bosatte sig der med sin store Familie efter at være gaaet fra Nr. Vindgab. En Datter af Kæmpen hed Anne Marie og blev 1813 gift med *Jens Jensen Hede* fra Galtmose. De overtog Hjemmet 1823. Jens Hede døde pludselig en Søndag 1835 i Kirkegaard før Gudstjenesten. Enken

kørte den døde Mand hjem med sit Studekøretøj og sad siden for Ejendommen i mange Aar. Af de mange senere Ejere huskes *Christen Hansen Svendsen,* der var Christen Hansen Sandfærs »Plejesøn«. Han bortsolgte ca. 400 Td. Land Hede til Staten for 5 Kr. pr. Td. Land.

Fuglsang siges at være en skidt Ejendom; der holdes et Par Køer paa de ca. 125 Td. Land. Men Beliggenheden ved Broen over Fugkjær Aa, hvor der gror gamle og nye Skove paa de forrevne Sandflugtsbjerge langs de grønne Enge er af en betagende Skønhed.

Jeg minder til Slut om, at en Mand før mig, *Lærer Larsen-Straasø,* har haft til Hensigt at skrive Sognets Historie, men maatte opgive det paa Grund af svigtende Helbred. Jeg takker ham, fordi han lod mig benytte sine Optegnelser. Han var en af de første blandt Landsbydegne, der skrev Hjemstavnshistorie, og dette skal nævnes paa »Vind Sogn«s sidste Blad.

— Jeg ved nok, at hvad jeg har skrevet, er alt for skitsemæssigt, men Vinding-Vind har dog nu ca. 700 Sider Sognehistorie, og det er lige saa mange Sider mere, end de fleste andre Sogne har.

SAGREGISTER

Fremmede Sognenavne er ikke medtaget, hvor de blot er nævnt i Forbindelse med Personnavne. Sognets Bebyggelsesnavne kan findes i Indholdsfortegnelsen. Personnavne har jeg ikke ment at kunne registrere.

Adkomstbrev 31, 33. Aftægt 41, 91, 101, 122, 126, 128, 180, 193, 196. Antal Hjem 41, 82, 84. Arbejdstempo 62 f. Areal, Sognets 19, dyrket 48. Aulum S. 58. Cykel 91.

Barsel 96, Bebyggelsesnavne 19, 65 f, 82. Begravelse 96. Betler 59. Besætn. (se ogsaa under de enkelte Gd.) 49, 54, 56, 57, 59, 78, 79, 94. Bjerge 19. Bolig 90, 101, 117. Bondebeskyttelse 71. Bronzealder 25. Brændevin 101, 117, 152, 200, 205, 209. Bryllup 95, 117.

Dagløn 83, 90. Deflation 79. Delingsplan 74. Dybe S. 41, 43. Dyrtid 96. Dødelighed 107. Dødsaarsag 107.

Egekrat 21 f. Ejendomspris (se iøvrigt under de enkelte Gd.) 71 f, 76, 116, 119, 123, 125. Ejerlav 82. Ekstraskat 50. Engbjerg S. 41, 43. Enevælde 44. Enge 11, 74, 77. Enkeltgravsfolk 23.

Fattigpleje 59, 89, 94, 102, 122, 144. Felding S. 41. Ferring S. 43. Find 37. Fjaltring S. 41, 43. Folkeløn 55, 56, 121. Folketal 107. Folketælling 1787, 65 f. Foredragsf. 88. Fællesskabet 40, 47, 48, 49, 77, 111, 147, 160, 185. Føde 99.

Gadehus 201. Geologi 19. Glavind 169. Godsejer 38, 45—47, 70, 72, 202. Gudelige Forsamlinger 174.

Haandværk 95, 151, 64, 87, 199, 213. Hartkorn 45 f, 48, 82. Herredagsdom 12, 33. Herregaard 36, 38, 72 f, 76. Hove S. 43. Hover S. 41. Hoveri 58, 61, 64. Hyrde 86, 126. Høje 9 f, 17, 18, 24. Højskole 86, 92.

Idum S. 17, Ildsted 28, Indbo 51 f, Inflation 79.

Jernalder 26. Jernbane 10, 87, 97. Jordebøger 44. Jordmarv 64. Jordvurdering 48. Jul 98.

Kapitelstakst 78, 193. Kirken 17, 34, 36 f. Klædedragt 56. Kongebrev 1629 42 f. Kortlægning 73, 75. Krig 42 f, 44, 51.

Landbrugskrise 43, 78, 148, 193, 203. Landgilde 39 f, 45 f, 32, 138. Leding 30, 31.

Marknavn 114, 147, 185. Matrikel 44 f, 19, 82 f. Megalitfolk 23. Mergel 18, 64. Morsø 93. Mølle 30 f, 38.

Nationalmuseet 25. Natmandsfolk 174. Nr. Omme S. 9 f.

Oldtidsminder 23 f.

Pantegæld 76, 80. Personnavne 109. Pest 44. Pinse 102. Postgang 89.

Raasted S. 41. Ramme S. 44. Reformation 38. Restance 51, 57, 78 f. Revlinglime 95. Ridemænd 33. Rigsbank 79.

Sagn og Snak 9, 15, 18, 36, 90, 128, 192, 199, 206. Sandflugt 21, 34. Selveje(re) 30 f, 48, 71, 73. Skat 50, 61. Skifte 51 f. Skolen 86, 170. Skov 36. Slavekrig 87. Sognenavn 35. Stavnsbaand 70. Stednavn (forklaret) 9, 12, 15, 17, 24, 35, 36, 130, 134, 175, 178, 181, 194, 196, 200, 201. Stenalder 23. Sygdom 107. Synsforretning 114. Sædskifte 48, 49, 202.

Tiende(ydere) 41, 138. Tilflytter 108. Tingsvidner 30. Tjenestefolk 92. Trans S. 43.

Udskiftning 71 f, 73, 77, 115. Ulfborg (Marked) 15, 41, 97.

Vandløb 10 f, 19 f. Valgmenighed 93. Vandborg S. 43. Varepriser 96. Veje 21. Vejen S. 49. Vindboerne 1778 61. Vurdering, 8. alm. 84, Vækkelse 111.

Øde(gaard) 31, 34, 42 f. Øl 100.

INDHOLD

Sognet rundt 9
Sognet paa Kryds og tværs 19
Oldtiden 23
Middelalderen 29
Fra Grevens Fejde til Christian IV 38
Det syttende Aarhundrede (Matrikulering) 42
Det attende Aarhundrede (Folketællingslisten) 51
Reformtiden 70
Landbrugskrisen 78
Fra Matriklen 1844 til 8. alm. Vurdering 82
Af Anders Kjærs Optegnelser 85
Intermezzo 106
Vindboerne 107
Gammelvind (Brandtoft, Rundhus, St. Vingtoft, Lille Vingtoft, Østertoft, Laulund, Nybo, Moselund, Bak, Hahle, Lundbæk, Aakjær, Frydendal) 112
Voldsted 130
Løvhus (Mosgaard, Nyholm, Aakjær) 134
Skovgaard (Unteruphus, V. Skovgaard, Sønderbæk) 137
Vindby (Østergaard, Vestergaard, Meldgaard, Søndergaard, Nørgaard, Vildkilde, Nygaard, Viholm, Spartoft, Boutrup, Marinus Jensens, »ved æ Waa's«, Højmarkhus, Opstrup, Virkelyst) 146
Røjkjær (Matr. Nr. 1—10, Skaarmose, Højbjerg, Flidsminde) 160
Trækris (Toftsminde) 176
Skolde 178
Mikkelborg 181
Vindgab (Nørregaard, Bjerregaard, Damtoft, Skelvad, Hedegaard, Flidsminde) 185
Blaabjerg (Blaabjerghus) 191
Gosmer 194
Blaakjær (Saa'nhus, Vestertoft) 196
Bahr 201
Sandfær 202
Kirkegaard (og Kirkebyen) 204
Troldtoft (Engbjerg, Kristiansminde, Grundflod, Krathus) .. 207
Straasø (Sofiedal, Straasøhus) 210
Fuglsang 213
Sagregister 215

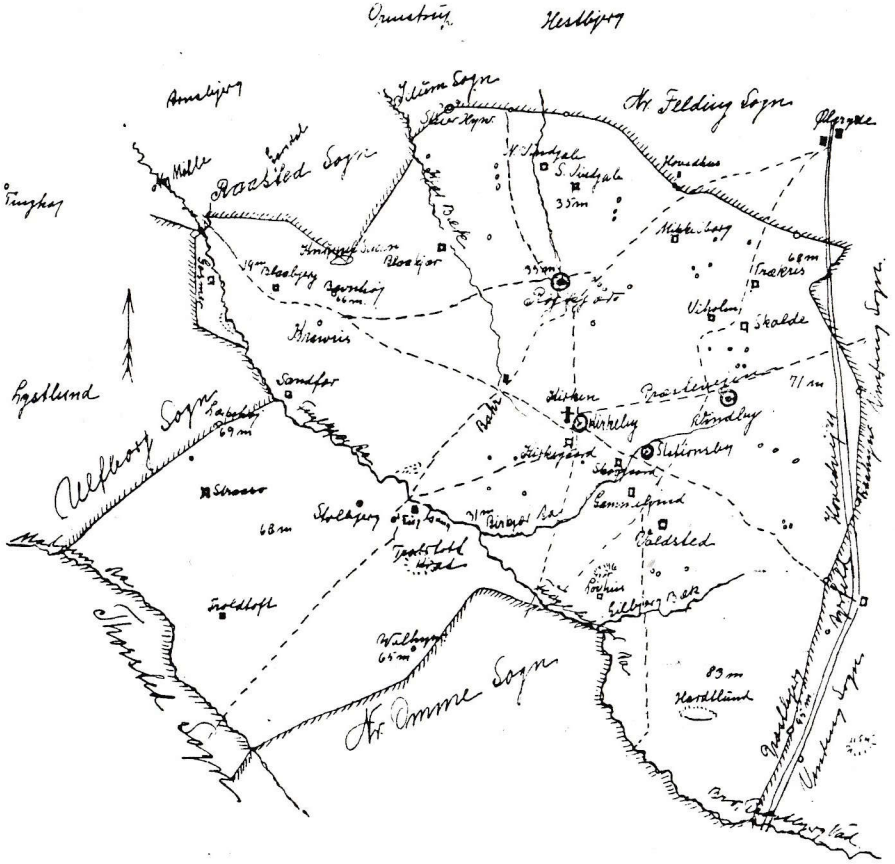

Kortskitse over Vind Sogn med de ældste Gaarde og de vigtigste Hedespor.
Største Udstrækning er 11,5 km.
- - - Hedeveje, nu til Dels grusbelagt.
o Oldtidshøje.
::: Krat.